

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
Факультет історії, політології та національної безпеки

На правах рукопису

ЛУК'ЯНЧУК ІННА ВІКТОРІВНА

МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДКРИТОСТІ ТА
ПРОЗОРОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»
Освітньо-професійна програма «Державна служба»

Робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

Науковий керівник:
БОРТНІКОВ Валерій Іванович
доктор політичних наук, професор

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ
Протокол №
засідання кафедри політології та
публічного управління
від 2024 р.
Завідувач кафедри
проф. Бусленко В. В.

АНОТАЦІЯ

Лусянчук І. В. Механізми забезпечення відкритості та прозорості органів публічної влади. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Магістерська робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр» спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування». Волинський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк, 2024.

Робота присвячена вивченню та аналізу механізмів, спрямованих на забезпечення відкритості та прозорості в органах публічної влади. У науковому доробку детально розглядаються організаційні аспекти діяльності Волинської обласної ради, виокремлюючи їх роль у формуванні відкритого та прозорого управління.

Особлива увага приділяється проблемам, які можуть виникнути під час реалізації механізмів відкритості, та шляхам їх вирішення. У роботі також вивчаються інноваційні механізми, такі як використання спеціалізованих онлайн-платформ, відкриті дані, інтерактивні інструменти для звітності та інші.

Аналізуються важливі аспекти залучення громадськості та створення відкритих бюджетів, розглядається роль електронних платформ у публікації інформації та забезпеченні її доступності для громадськості.

Окремий розділ присвячено розробці стратегії підвищення культури відкритості як засобу забезпечення ефективного та прозорого взаємодії між органами влади та громадськістю. У цьому контексті висвітлено механізми моніторингу та оцінки, які допомагають вчасно виявляти проблеми та вдосконалювати стратегію.

Ця робота має на меті висвітлити важливі аспекти та напрями розвитку механізмів відкритості та прозорості в органах публічної влади з урахуванням актуальних викликів та потреб сучасного суспільства.

У роботі досліджено механізми забезпечення відкритості та прозорості органів влади на державному та місцевому рівнях, використання яких дозволяє підвищити якість управління органів публічної влади за рахунок зростання ефективності взаємодії владних структур державного та місцевого рівня з громадськістю у ході ухвалення управлінських рішень, своєчасно реагувати на

динамічні зміни соціальних та економічних процесів. Представлено теоретичне узагальнення і науково-прикладне забезпечення механізмів відкритості та прозорості органів публічної влади. Проаналізовано основні рівні відкритості та прозорості органів публічного управління, розкриті основні їх елементи та принципи.

Досліджено доступ громадськості до публічної інформації в Україні. Ідентифіковано переваги відкритості та прозорості влади в побудові демократичного суспільства на принципах та механізмах залучення громадян у розробку та контроль управлінських рішень, полегшення взаємодії громадян з державними інститутами, прозорості та зрозумілості діяльності уряду. Визначені заходи щодо підвищення відкритості та прозорості органів публічної влади.

Ключові слова: Україна, публічне управління, місцеве самоврядування, Волинська обласна рада, прозорість, відкритість, транспарентність.

ANNOTATION

The work is devoted to the study and analysis of mechanisms aimed at ensuring openness and transparency in public authorities. The work examines in detail the organizational aspects of the Volyn Regional Council, highlighting their role in the formation of open and transparent governance.

Special attention is paid to the problems that may arise during the implementation of openness mechanisms, and ways to solve them. The work also explores innovative mechanisms, such as the use of specialized online platforms, open data, interactive reporting tools, and others.

Important aspects of public involvement and creation of open budgets are analyzed, the role of electronic platforms in publishing information and ensuring its availability to the public is considered.

A separate section is devoted to the development of a strategy for increasing the culture of openness as a means of ensuring effective and transparent interaction between authorities and the public. In this context, monitoring and evaluation mechanisms are highlighted, which help to identify problems in time and improve the strategy.

This work aims to highlight important aspects and directions of the development of mechanisms of openness and transparency in public authorities, taking into account the current challenges and needs of modern society.

Mechanisms for ensuring the openness and transparency of government bodies at the state and local levels are investigated in the work, the use of which allows to improve the quality of management of public authorities due to the increase in the effectiveness of the interaction of government structures at the state and local level with the public in the course of making management decisions, to respond in a timely manner to dynamic changes in social and economic processes. The theoretical generalization and scientific and applied support of mechanisms of openness and transparency of public authorities are presented. The main levels of openness and transparency of public administration bodies are analyzed, their main elements and principles are revealed.

The public's access to public information in Ukraine was studied. The advantages of openness and transparency of government in building a democratic society based on the principles and mechanisms of citizens' involvement in the development and control of

management decisions, facilitating the interaction of citizens with state institutions, transparency and comprehensibility of government work have been identified. Measures to increase the openness and transparency of public authorities have been determined.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ МЕХАНІЗМІВ ВІДКРИТОСТІ ТА ПРОЗОРОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ	
1.1. Поняття та сутність принципів відкритості та прозорості в діяльності органів публічної влади.....	10
1.2. Світовий і вітчизняний досвід впровадження механізмів забезпечення відкритості та прозорості органів публічної влади.....	17
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЗОРОСТІ ТА ВІДКРИТОСТІ У ДІЯЛЬНОСТІ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ	
2.1. Нормативно-правова база транспарентності органів публічної влади в Україні.....	22
2.2. Інституційна структура Волинської обласної ради.....	28
2.3. Засоби та механізми реалізації принципів прозорості та відкритості в діяльності Волинської обласної ради.....	36
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ МЕХАНІЗМІВ ВІДКРИТОСТІ ТА ПРОЗОРОСТІ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ	
3.1. Інноваційні механізми та їх роль у покращенні впровадження відкритості та прозорості органів публічної влади.....	47
3.2. Розробка стратегій підвищення відкритості культури управління як способу забезпечення відкритості та прозорості органів публічної влади.....	54
ВИСНОВКИ.....	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	63

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Відкритість та прозорість органів публічної влади є основоположними принципами демократичного суспільства. Вони забезпечують підзвітність влади перед громадянами, сприяють боротьбі з корупцією, підвищують довіру до державних інституцій та дають можливість громадськості брати участь у прийнятті рішень, що впливають на їхнє життя. Ефективна взаємодія громадянського суспільства з органами державної влади та місцевого самоврядування визнається як фундамент для стійкого соціально-економічного розвитку та ухвалення відповідних управлінських рішень. Цей процес базується на інституційних механізмах зворотного зв'язку, що закріплені законодавством та забезпечують доступ до інформації про діяльність владних структур та активну участь громадськості в процесі прийняття та впровадження управлінських рішень.

Зокрема, вирішальне значення має характер взаємодії центру та регіонів, струнка система органів місцевого самоврядування, де одним із її ключових елементів є обласні ради. Відповідно аналіз їх діяльності, пошук оптимальних механізмів взаємодії органів публічної влади з населенням є ключем для забезпечення ефективного управління державою та суспільством.

Актуальність теми дослідження зумовлена ще й тим, що реформа децентралізації в Україні надала новий імпульс розвитку місцевого самоврядування загалом та її інституційним структурам на місцях, що не знайшло ще всебічного наукового осмислення та аналізу. У цьому контексті особливий інтерес викликає діяльність Волинської обласної ради, яка засвідчує динаміку розвитку місцевої демократії в регіоні.

Об'єктом дослідження є процес забезпечення відкритості та прозорості органів публічної влади в Україні.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні та прикладні аспекти механізму забезпечення відкритості та прозорості Волинської обласної ради.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є теоретико-методологічний аналіз та розроблення конкретних рекомендацій щодо вдосконалення системи забезпечення прозорості та відкритості органів публічної влади на прикладі

Волинської обласної ради.

Досягнення мети передбачає реалізацію таких завдань:

- розкрити теоретичні засади забезпечення відкритості та прозорості органів публічної влади;
- здійснити компаративний аналіз світового та вітчизняного досвіду забезпечення прозорості та відкритості органів місцевого самоврядування;
- визначити нормативно-правову базу транспарентності органів публічної влади в Україні;
- розкрити інституційну структуру Волинської обласної ради;
- з'ясувати засоби та механізми реалізації прозорості та відкритості в діяльності Волинської обласної ради;
- розробити стратегію підвищення відкритості культури управління як способу забезпечення відкритості та прозорості органів публічної влади.

Методи наукових досліджень. Методологічною базою дослідження є сукупність загальнонаукових та спеціальних методів досліджень. Зокрема: *аналіз, синтез, абстрагування, узагальнення, індукція, дедукція, класифікація*, а також *системний підхід*. Одним із головних у дослідженні є *інституційний підхід*, що дав змогу досліджувати інституційну структуру органів державного управління та місцевого самоврядування.

Також, у роботі застосовано *метод контент-аналізу*, за допомогою якого було опрацьовано нормативно-правову базу діяльності органів публічного управління щодо забезпечення реалізації принципу транспарентності відповідно до стандартів Європейського Співтовариства. Використання *структурно-функціонального* методу дало змогу охарактеризувати діючу нині систему органів публічної влади в контексті зміцнення зв'язків з інститутами громадянського суспільства та населенням. Метод *компаративного* аналізу дозволив порівнювати успішний досвід реалізації принципів транспарентності в органах влади та управління в провідних країнах світу та Україні. Матеріали роботи викладено з використанням *проблемно-хронологічного методу*.

Теоретичне та практичне значення роботи. Отримані результати дослідження мають теоретичне і практичне значення, оскільки вони допомагають застосуванню перспективних напрямів у забезпеченні відкритості та прозорості

діяльності публічних органів влади на місцевому рівні. Матеріали роботи також можуть бути використані у навчально-виховному процесі під час викладання таких дисциплін як Державне управління, Державна служба, Місцеве самоврядування, Історія та теорія демократії, Політологія тощо.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (74 позиції). Загальний обсяг роботи складає 69 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДКРИТОСТІ ТА ПРОЗОРОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

1.1. Поняття та сутність принципів відкритості та прозорості в діяльності органів публічної влади

В умовах сучасного суспільного розвитку, заснованого на демократії, найбільш гостро стоїть проблема забезпечення ефективного оприлюднення інформації про результати діяльності органів державної влади. Оприлюднення інформації та прозорість у формулюванні та прийнятті державних управлінських рішень може забезпечити високий рівень довіри суспільства до діяльності влади, створити гарну репутацію та створити належні передумови для активної участі інститутів громадянського суспільства в процесі прийняття рішень.

Таким чином, це сприяє формуванню національної політики розвитку на регіональному та місцевому рівнях, спрямованої на досягнення сталого територіального розвитку та задоволення всіх існуючих суспільних потреб. Основним завданням діяльності органів державної влади є забезпечення утвердження та дотримання принципів відкритості та прозорості. Варто зазначити, що в науковій літературі під поняттям «принцип» розуміють своєрідне поняття, що включає не лише самі закономірності та зв'язки, а й знання про них.

Зокрема теоретичні основи відкритості результатів діяльності органів публічної влади досліджували такі вітчизняні вчені як В. Авер'янов [18], І. Грищенко [11], Ю. Ковбасюк [22], В. Мельниченко [39], Н. Гудима [12] та ін. Б. Шевчук відкритість публічного управління розглядає з точки зору інструмента забезпечення верховенства права [71]. Г. Почепцов та С. Чукут у своїй праці досліджують відкритість з точки зору демократичного управління [50]. Натомість Р. Завада у своєму дослідженні розглядає відкритість публічного управління через потенціал цифрових технологій для оприлюднення публічної інформації [25] і. Зі свого боку Н. Тимошенко досліджує залучення громадськості до впливу на процеси творення державної політики [65]. Окремі аспекти проблеми транспарентності

діяльності Волинської обласної ради розкрили у своїх роботах В. Бортніков та О. Козюпа [4; 29; 30].

Прозора та відкрита влада є ключовою умовою демократичного розвитку держави та суспільства. Вона забезпечує ефективну політику, громадський контроль, захист прав людини та підвищення довіри населення.

Відкритість влади – це стратегічна ціль держави, що відповідає міжнародним стандартам розвинених країн. Проте рівень прозорості в Україні поки не досягає стандартів ЄС, що відзначають міжнародні експерти. Прозорість безпосередньо впливає на зниження корупції: відкритий доступ до інформації, зокрема про бюджетні витрати, зменшує ризики зловживань та маніпуляцій у роботі органів влади.

Основними напрямками реалізації принципів відкритості та прозорості діяльності органів публічної влади є: об'єктивний розгляд звернень громадян та запитів на доступ до публічної інформації в межах компетенції; консультації з громадянським суспільством з важливих питань; проведення пресконференцій, круглих столів, обговорень і брифінгів із залученням ЗМІ; систематичне висвітлення діяльності органів влади у ЗМІ та залучення громадськості до державних справ через нормативно закріплені заходи [42, с. 281].

Питання принципів прозорості та відкритості потребує теоретичного осмислення, оскільки ці поняття вивчаються в державному управлінні, філософії, політології, економіці, соціології та юриспруденції, що свідчить про їх міждисциплінарність. У побутовому сприйнятті їх часто ототожнюють, хоча вони мають самостійні значення.

Принцип прозорості передбачає доступ громадськості до достовірної та об'єктивної інформації, якою володіє влада. Принцип відкритості, своєю чергою, забезпечує громадянам можливість впливати на управлінські рішення та брати участь у формуванні публічної політики [67, с. 27].

Прозорість можна визначити як заборону державним органам приховувати від громадськості певну інформацію, яка становить суспільний інтерес і має відношення до виконання агентством своїх повноважень, або вимогу, щоб така інформація була оприлюднена якомога більше. Однак слід зазначити, що рівні прозорості та відкритості можуть змінюватися з часом. Прозорість в органах

державної влади можна трактувати різними способами: як засіб підзвітності органів влади, як регуляторний захід, як засіб підвищення ефективності.

Що стосується характеристик прозорості як засобу підзвітності уряду, то цей принцип відображається у звітності державних установ, посадових осіб та участі громадськості в прийнятті рішень. Так, за результатами дослідження, проведене Трансперенсі Інтернешнл Україна в Україні на сьогодні ще гостро стоїть проблема підзвітності органів публічної влади [68].

Рис. 2. Виконання індикаторів підзвітності за сферами [43, с. 321].

Згідно наведеної діаграми (рис. 2) більшість сфер діяльності влади за показниками підзвітності не доходить до 50 %, що в свою чергу негативно впливає на імідж влади, сприйняття її суспільством та готовність співпрацювати.

Як інструмент регулювання, прозорість є формою контролю. Адже органи державної влади при розкритті інформації про свою діяльність керуються положеннями законодавства [43, с. 321]. Розгляд прозорості як підвищення ефективності – це більше психологічне питання та питання відповідальності за невиконання функціональних обов’язків відомства в цілому чи окремої посадової особи.

Поняття «відкритість» у контексті публічної влади слід розуміти як передбачуваність та законодавчу врегульованість її дій. Воно означає доступність, неприхованість і відсутність обмежень для громадян. Водночас прозорість органічно пов’язана з принципами верховенства права та дотримання встановлених стандартів [21, с. 36].

Публічна влада повинна забезпечувати принципи прозорості та відкритості у своїй діяльності. У країнах ЄС ці принципи розглядаються через призму концепції «належного урядування».

Прозорість і відкритість, хоч і мають різні функції та змістове навантаження, взаємодоповнюють одна одну, що формує різний обсяг зобов'язань влади перед громадянами. Забезпечення абсолютної відкритості неможливе без належного рівня інформованості громадян [7, с. 46].

Окремі науковці відстоюють підхід щодо розбудови засадничого поняття – «транспарентність», що поєднує категорії не лише прозорості (англ. – «*transparency*») та відкритості «відкритість» (англ.–«*openness*»), а й гласності (англ.– «*publicity*»), що визначають форми та способи функціонування органів державної влади та місцевого самоврядування у демократичній державі [67, с. 28]. Аналіз різних підходів щодо трактування сутності цього поняття в поглядах сучасних західних вчених дозволяє прийти до висновку про певну спрямованість їх міркувань. Так, К. Худ акцентує увагу на юридичному аспекті реалізації транспарентності прав і громадян та можливості отримувати своєчасну та достовірну інформацію про діяльність органів влади та управління. Зі свого боку Х. Парк розглядає її у вигляді відкритого потоку інформації. Для Д. Альта і Р. Лоурі транспарентність бачиться через процес надання доступної та достовірної державної інформації [Цит за: 48, с. 139].

У цьому контексті прийнятним бачиться визначення транспарентності, яке пропонує українська дослідниця М. Пашковська, «транспарентність – це сукупність компонентів, які формують належний рівень розуміння та обізнаності громадян щодо різних аспектів діяльності органів влади, а також забезпечують права та можливості доступу до інформації, участі в роботі органів влади, впливу на прийняття рішень та контролю за діяльністю посадових осіб» тощо [Там само, с. 140].

Близької до цієї позиції є визначення цього феномену вітчизняними вченими Е. Афоніним і О. Сушим. На їх твердження, «транспарентність – це засадна властивість політичної влади, насамперед її виконавчої гілки, яка забезпечує розвиток демократії, громадянського суспільства шляхом відкритості дій різних гілок влади, процедури прийняття політичних рішень та активізації суспільного

контролю над діяльністю органів державної влади та управління» [1, с. 9–10].

Водночас зустрічаються спроби надто широкого трактування цього поняття. Так, затвердженням Л. Налівайко і М. Романова, «транспарентність є базовим функціональним принципом будь-якого політичного явища, вважаємо, що його можна застосувати на державно-владні, соціальні та інші відносини у суспільстві» [44, с. 159]. Проте таке визначення не може бути прийнятним, оскільки політика не завжди передбачає публічність. Зазвичай у цій царині панують таємничість, прийняття рішень обмеженим колом суб'єктів суспільно-політичних відносин. Відповідно транспарентність є не загальним принципом реалізації політики, а лише демократичним інструментом налагодження ефективної комунікації між владою та суспільством.

На твердження зарубіжних дослідників рівень відкритості і доступності влади детерміновано рівнем її демократизму. «Транспарентність є атрибутом насамперед демократичного політичного режиму. Але це не абсолютна, а відносна властивість та принцип діяльності політичної влади. Публічна сфера перебуває водночас не лише під тиском органів державної влади, а й різноманітних груп інтересів у вигляді приватного бізнесу, партійних структур, транснаціональних корпорацій тощо, що практикується й в демократичних країнах», зазначають вчені [36, с. 13].

На справедливе твердження українських вчених, реалізація принципу транспарентності, «передбачає не просто відвертість і доступність соціально значущої інформації (статичний аспект), а й участь громадян, інститутів громадянського суспільства та бізнес-структур в управлінні та контролі публічного управління з боку суспільства (динамічний аспект)» [24, с. 44].

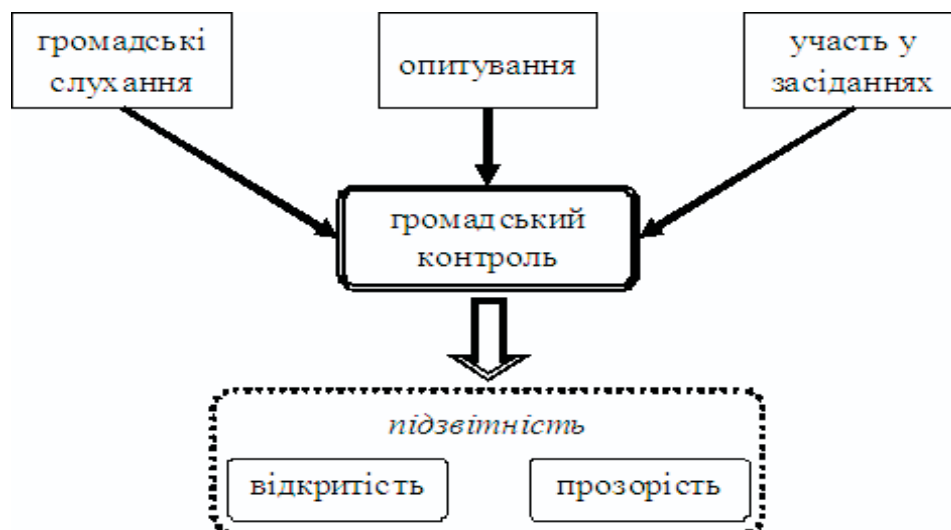
Стосовно питання забезпечення цих принципів на практиці варто зазначити, що найбільшою перешкодою для їх реалізації є застарілі, недемократичні традиції та принципи діяльності органів державної влади, більшість з яких дісталися «у спадок» від радянської влади. Так, найбільше спротиву викликає відкритість влади, оскільки працівники, посадовці та керівники того чи іншого органу державної влади не завжди розуміють необхідність її дотримання, адже відкритість влади залежить як від суспільства, так і від громадськості. Вимоги до національної інформації також залежать від самої країни.

Невід'ємною частиною забезпечення прозорості діяльності органів

державної влади є організація покладення на них обов'язку інформувати громадськість про свою діяльність. Сьогодні інформаційні технології роблять таку взаємодію можливою. Можливість повідомляти про діяльність органів влади в Інтернеті (на власному сайті) – це лише мала частина із загальної кількості варіантів інформування органів влади про їх діяльність. Відповідно головною вимогою ефективної діяльності демократично сформованої державної влади є відкритість і прозорість. Без дотримання цих вимог неможливий контроль громадськості за діяльністю органів влади. Навпаки, закритість і непрозорість діяльності влади сприяє корупції, а отже, знижує довіру до органів влади в цілому [37, с. 161]. Говорячи про конкретну реалізацію цих принципів, не можна не згадати оцінку громадянським суспільством публічної влади, її відкритості та прозорості. Адже сьогодні авторитетні громадські організації на міжнародному рівні мають таку ж вагу, як і міжнародні інституції, моніторингові місії тощо, і їх оцінка є дуже важливою [66, с. 151].

Інформаційна відкритість і прозорість органів публічної влади є основою громадського контролю, який забезпечує нагляд за їхньою діяльністю (рис. 3). Цей контроль, що включає слухання, опитування, участь громадськості у засіданнях, сприяє не лише прозорості, а й зміцненню довіри до органів влади на державному та місцевому рівнях [10, с. 14–15].

Відкритість передбачає доступ до інформації про діяльність влади, процедури ухвалення та виконання рішень, а також можливість впливати на ці процеси. Важливим аспектом забезпечення відкритості є налагодження діалогу між владою та громадськістю через інформаційні стратегії, які відображають рівень співпраці з громадянським суспільством і ЗМІ [47, с. 69].

Рис. 3. Механізм забезпечення підзвітності органів публічної влади [5, с. 79].

Однією із форм налагодження взаємодії держави та суспільства є державна комунікація. В контексті розгляду цього питання на особливу увагу заслуговує розуміння змісту державної комунікації, яка у свої діяльності має виходити із двох площин, а саме: реагувати на запити громадськості, а завдяки цьому здобувати легітимність своїх рішень [Там само].

Досліджуючи принцип відкритості та прозорості в органах державної влади, варто відзначити три основні аспекти. По-перше, це якість існуючих нормативно-правових сфер, у яких органи влади діють у контексті відкритості та прозорості. Другий – забезпечити ефективні, передбачені законом методи та механізми отримання громадянами інформації про державні органи та їх діяльність. По-третє, політичний і культурний рівень усіх суб'єктів політичного процесу. Відзначимо, що сьогодні в Україні діє законодавство, яке регулює доступ до такої інформації [8, с. 94].

Зокрема, відповідно до ч. 3 ст. 34 Конституції України, реалізація «права на вільне збирання, зберігання, використання і поширення інформації може бути обмежене виключно законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя» [34].

Отже, основними напрямками впровадження прозорості та відкритості органів публічної влади є: об'єктивний розгляд звернень, консультації з громадянським

суспільством, організація комунікативних заходів та систематична діяльність у сфері зв'язків із громадськістю. Однак рівень відкритості змінюється з часом, тому держава має забезпечити єдиний підхід до взаємодії з громадянським суспільством для підвищення ефективності влади та довіри суспільства.

1.2. Світовий і вітчизняний досвід забезпечення прозорості та відкритості органів публічної влади

Публічна політика забезпечує прозорість влади та участь громадян у формуванні й реалізації державних рішень. Демократія неможлива без гласності та відкритості політичних дій. Громадяни мають право знати про наміри влади, впливати на створення законів і оцінювати якість роботи державного апарату та свідомість політиків, що ухвалюють рішення [73, с. 92].

Публічна політика в сучасних умовах є формою політичного процесу, що реалізується в публічному просторі та підтримується інформаційно-комунікаційними та іншими ресурсами. Вона являє собою цілісний комплекс вертикальних і горизонтальних взаємодій між учасниками [35, с. 4].

Основними факторами відкритості є якість законодавчої бази та вільний доступ громадян до інформації про діяльність органів державної влади. Останнім часом потік інформації, що циркулює в суспільстві, значно збільшився. Централізована реєстрація чинних законів та інших нормативно-правових актів дозволяє переглядати великі обсяги інформації, щоб ідентифікувати та знайти саме те, що вам потрібно. Такі реєстри запроваджено в країнах Організації економічного співробітництва та розвитку.

Зменшення бюрократії, спрощення процедур і зниження витрат на ведення бізнесу з державою є ключовим питанням як для органів влади, так і для бізнесменів. Сьогодні консультації з громадськістю все більше визнаються цінним засобом покращення якості державної політики з одночасним посиленням її легітимності. Щоб забезпечити кращу реакцію та більшу гнучкість державних органів у майбутньому, необхідні подальші зусилля щодо вдосконалення інструментів, базових процедур та врахування результатів громадських консультацій у процесах прийняття рішень.

У Швейцарії, наприклад, громадські консультації є невід'ємною частиною системи консультацій. Є також країни, де обсяг і вплив консультацій дуже обмежені. Безпрецедентний рівень взаємодії, який забезпечує Інтернет, має потенціал для збільшення масштабу, широти та глибини урядових консультацій з громадянами та іншими зацікавленими сторонами в процесах прийняття рішень. Незважаючи на обіцянки, онлайн-консультації щодо розробки політики все ще є новинкою, а прикладів гарної практики залишається небагато. Мало хто вірить, що в найближчому майбутньому нові засоби замінять традиційні методи. Попередній досвід показує, що вони є найефективнішими в поєднанні з традиційними інструментами консультування, будь то в поєднанні з он-лайн дискусійними групами чи особистими консультаціями.

Із 2000 р. в рамках програми «Приязна адміністрація» в Польщі було реалізовано ряд ініціатив: створення інформаційних кіосків для поширення електронної інформації про адміністративні послуги та вакантні місця, відкриття інформаційного центру цивільної служби для полегшення доступу до даних про діяльність органів влади, впровадження інформації в академічному середовищі щодо розвитку органів влади, а також розповсюдження довідників з проблем адміністрації та кадрових питань. Окрім того, постійно інформували громадян про зміни в наданні послуг і проведенні конкурсів. Проекти, реалізовані польською владою, сприяли зміні підходів в управлінні та поліпшенню доступу до важливих адміністративних процедур і послуг [38, с. 44].

Правове забезпечення права на доступ до публічної інформації є однією з найважливіших гарантій становлення будь-якого демократичного суспільства. Так, «Закон про свободу преси» у Швеції, що діє з 1766 р., встановив принцип, за яким урядові документи мають бути відкритими для громадськості, і дає громадянам право вимагати розкриття документів державними установами. Загалом, досвід інших країн, які прийняли закони про публічний доступ до інформації, показує, що такі законодавчі зміни позитивно вплинули на реалізацію громадянами інших фундаментальних прав, підвищили ефективність органів влади та зменшили ризики корупції. Зокрема, комунікативна політика м. Стокгольма передбачає, що комунікативна діяльність повинна бути спланованою, продуманою, правдивою, адаптованою для всіх цільових груп, здійснюватися всіма працівниками

муніципалітету та підлягати моніторингу. Основна мета комунікації – створення довірчих взаємин із заінтересованими сторонами [20, с. 36].

Давні традиції в площині законодавчої бази щодо свободи доступу до інформації має Фінляндія, будучи частиною Швецького королівства, вона застосовувала швецький Закон 1766 р. «Про доступ до публічної інформації». У 1951 р. було прийнято Закон «Про гласність офіційних документів», який діяв до 1999 р. З 1 грудня 1999 р. його замінив Закон «Про відкритість діяльності уряду». Цим документом було визначено принцип, згідно з яким документи є відкритими для громадськості, за винятком випадків, коли існують вагомі причини для відмови в їх наданні.

Сьогодні майже всі державні установи у Фінляндії мають власні веб-сайти та пропонують низку онлайн-послуг: громадяни можуть шукати та отримувати інформацію, надсилати запити, брати участь у голосуванні, подавати заявки та більше спілкуватися з чиновниками. Політика відкритих дверей і можливість електронного доступу до інформації є головними причинами низького рівня корупції у Фінляндії, і факт корупції в країні є радше винятком, ніж нормою. Положення щодо прозорості (Конституція і Закон «Про відкритість діяльності уряду») застосовуються до всіх рівнів державного управління. Вони заявляють, що право на доступ до всіх державних документів є основоположним правом громадян, а державні органи, у свою чергу, зобов'язуються надавати інформацію громадськості у превентивний спосіб [20, с. 37].

США мають свою історію доступу до державних документів, починаючи з 1936 р., коли був запроваджений Федеральний реєстр. У 1946 р. прийнято Закон «Про адміністративні процедури», що зобов'язав друкувати інформацію про структуру та процедури органів влади та забезпечити доступ до постанов і рішень, з обмеженням лише з міркувань секретності. У 1966 р. був прийнятий Закон «Про свободу інформації», який проголосив відкритість усіх державних документів. Однак існує близько 10 винятків, які дозволяють приховувати інформацію, але громадяни можуть вимагати розсекречення через суд.

Свобода доступу забезпечується через публікацію документів у «*Federal Register*» та надання громадянам можливості ознайомлюватися з ними та копіювати. Органи влади повинні створювати умови для швидкого пошуку

документів і встановлювати чіткі терміни для відповіді на запити, без вимоги пояснення причин запиту. Скарги на відмову розглядаються в суді на користь громадянина. У 1996 р. прийнято закон «Про свободу електронної інформації», який зобов'язав державні установи забезпечити доступ до документів в електронному вигляді [3].

Із 2004 р. в Канаді діє Комуникативна політика Уряду, яка зобов'язує пояснювати політику та рішення уряду, інформувати громадськість про національні пріоритети. Інформація повинна бути доступною, зрозумілою, об'єктивною і корисною, з використанням простої мови. Кожен проект нормативно-правового акту подається разом з комунікаційним планом, підготовленим комунікаційним підрозділом міністерства після консультацій з розробниками. Взаємодія між розробниками та комунікативним підрозділом починається на ранніх етапах, щоб забезпечити належну комунікацію протягом всього процесу розробки акту [20, с. 36].

Законодавство у сфері свободи інформації розвивається більше двох століть. Більшість країн ухвалили закони про доступ до інформації, яку збирають державні органи, а деякі включили це право в Основний закон. Багато з цих законів зазнали змін протягом років. Розвиток прозорості є результатом поширення демократизації, а більшість документів були прийняті останніми 20 роками у відповідь на запити міжнародних організацій, ЗМІ та кредиторів.

В Україні комунікації також стрімко розвиваються, що зумовлено світовими тенденціями та тим, що наша країна є частиною глобального комунікаційного простору. Однак стратегії розуміння тенденцій і процесів ще не визначені, не мають розробленої науково-термінологічної бази. Водночас ми продовжуємо дискусії про необхідність рішучих і швидких дій у конкретних сферах.

Цінність відкритої нормативності пов'язана з тим, що лише встановлення відповідних законодавчих механізмів може принципово вирішити проблему відкритості влади. Це особливо важливо в суспільстві, якому бракує сильних демократичних традицій. У цьому контексті виникає нагальна потреба врегулювання поведінки влади, представників влади та громадськості.

Отже, аналіз світового досвіду доводить необхідність удосконалення законодавства України щодо відкриття владних повноважень, і не тільки в частині

звернень громадян чи засобів масової інформації до органів державної влади. Світовий досвід діалогу між владою та суспільством доводить, що органи державної влади повинні в обов'язковому порядку звітувати про свою діяльність та в обов'язковому порядку інформувати громадян про свою поточну діяльність, незалежно від наявності звернень та звернень громадян. Саме в цьому напрямку є бажаними подальші корективи українського законодавства.

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ СИСТЕМИ ЗАЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЗОРОСТІ ТА ВІДКРИТОСТІ У ДІЯЛЬНОСТІ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

2.1. Нормативно-правова база транспарентності органів публічної влади в Україні

В Україні йде інтенсивна робота щодо створення юридична база для втілення принципу відкритості публічного управління. Так в Конституції України закріплено права громадян щодо участі в управлінні суспільними справами (ст. 41), «рівного доступу громадян до державної служби, а також до служби в органах місцевого самоврядування» (ст. 38), «право на свободу інформації» (ст. 34), «на індивідуальні та колективні звернення до органів влади та посадових осіб» (ст. 40) [34].

Ст. 4 Закону України «Про державну службу» визначено, що «право на державну службу мають громадяни України незалежно від походження, соціального і майнового стану, расової і національної належності, статі, політичних поглядів, релігійних переконань, місця проживання, які одержали відповідну освіту і професійну підготовку та пройшли в установленому порядку конкурсний відбір» [52].

Ст. 4 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» першими з основних десяти принципів місцевого самоврядування називає принципи народовладдя, законності, гласності. Означені принципи є взаємопов'язаними, оскільки народовладдя як основна ознака і функція демократичного суспільства може бути реальною і втіленою в життя лише тоді, коли влада діє на підставі законів, що на практиці може бути здійснено лише в умовах гласності, тобто відкритості владних органів і посадових осіб різних рівнів [61].

Відкритість влади має функціонально служити людям і збагачувати людей духовно і матеріально, і ця відкритість має бути двосторонньою: інформація йде від влади до людей, а від людей до влади.

Необхідно звернути увагу також на Закон України «Про звернення громадян» (1996), який забезпечує громадянам України можливості для участі в управлінні державними і громадськими справами через механізм офіційних звернень [57]. У

контексті прозорості державного управління необхідно пригадати виданий у 1992 р. Закон України «Про інформацію» (оновлена редакція), яким, зокрема, підкріплено конституційне право громадян на доступ до інформації, яка стосується їх особисто (ст. 8, 9) [59].

Указом Президента України «Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні» (2000) започатковано «створення умов для прозорого здійснення владними структурами їхніх повноважень, зобов'язавши встановити певний порядок електронного оприлюднення інформації про їх діяльність і створити веб-сторінки всіх рівнів влади, а також провідних наукових установ та навчальних закладів».

У 2001 р. було підписано Указ Президента України «Про підготовку пропозицій щодо забезпечення гласності та відкритості діяльності органів державної влади», що призвело до створення робочої групи для розробки законопроектів, які забезпечили б правову основу для гласності та відкритості влади. Зокрема, планувалося вдосконалення взаємодії органів влади з медіа та громадськими організаціями, а також створення умов для вільного доступу громадян до інформації про діяльність влади.

У 2002 р. були підписані два важливі акти: Постанова Кабміну «Про порядок оприлюднення в Інтернеті інформації про діяльність органів виконавчої влади» та Указ Президента «Про додаткові заходи із забезпечення відкритості діяльності органів державної влади». Постанова визначала публікацію такої інформації в Інтернеті як засіб підвищення ефективності та прозорості роботи органів виконавчої влади [40].

Цей указ Президента вперше в історії України встановлює пріоритет реалізації прозорої політики для Кабміну та органів влади. Указ проголошує необхідність запровадження нових технологій прозорості, підкреслюючи, що влада повинна не лише реагувати на запити громадян, а й активно формувати попит на інформацію, створюючи бази даних про доступну інформацію. Важливим нововведенням стало створення системи допомоги громадянам у подачі запитів на інформацію та вимога оперативно розміщувати на веб-сайтах проекти нормативних

актів. Крім того, органи влади зобов'язуються не лише публікувати проекти, а й інформувати громадськість через ЗМІ про їх доступність для обговорення [40].

Окрім згаданих нормативних актів, питання відкритості державного управління закріплені в таких законах, як «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 рр.» та «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності».

У січні 2010 р. Кабінет Міністрів України схвалив Концепцію проекту Закону «Про основні засади державної комунікативної політики». У концепції підкреслюється необхідність удосконалення механізму обміну інформацією, зокрема запровадження принципу партнерської взаємодії, що включає не лише інформування громадян, але й ефективний зворотний зв'язок, роз'яснювальну роботу та громадський контроль за діяльністю органів влади. Концепція передбачає розробку закону, який стане основним у регулюванні відкритості державного управління, введе поняття «відкритість» і «прозорість», а також визначить принципи, цілі, права та обов'язки органів влади, ЗМІ та громадських інститутів.

Крім інформування громадськості про поточну діяльність державних органів влади, важливим аспектом забезпечення більшої відкритості влади має бути просування певних політичних рішень та їх широке тлумачення та обґрунтування через ЗМІ чи інші засоби комунікації. Громадяни країни можуть ознайомитися не лише з текстами нормативних актів, постанов та інших рішень державних органів, а й з мотивами їх прийняття. Останнє, безсумнівно, також позитивно вплине на рівень довіри до органів державної влади.

Право на доступ до публічної інформації є конституційним правом, закріпленим ст. 34 Конституції України, що базується на ст. 10 Європейської конвенції про захист прав і основоположних свобод, ст. 19 Загальної декларації прав людини та ст. 18 і 19 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права. Це право гарантує кожному свободу думки та слова, право на вільне вираження поглядів і переконань, а також право збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію будь-яким способом. Однак це право може бути обмежене законом з метою забезпечення національної безпеки, територіальної цілісності, громадського порядку, захисту здоров'я населення, репутації чи прав інших осіб, а

також для запобігання розголошенню конфіденційної інформації або підтримки авторитету правосуддя [Там само].

Принцип відкритості органів публічної влади закріплений у міжнародних актах. Парламентська Асамблея Ради Європи закликала Україну поліпшити доступ до інформації, дотримуватися ст. 34 Конституції щодо свободи інформації та забезпечити доступ до документів, які незаконно були засекречені (п. 13.17 п. 13 Резолюції Парламентської Асамблеї Ради Європи «Про виконання обов'язків та зобов'язань Україною» від 5 жовтня 2005 р. № 1466).

Відповідно ч. 2 ст. 6 «Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля» [33], ратифікованої Законом України від 6 липня 1999 р. № 832-XIV, громадськість повинна адекватно, своєчасно й ефективно одержувати інформацію залежно від обставин шляхом публічного повідомлення або в індивідуальному порядку на початковому етапі процедури прийняття рішень [45, с. 68].

Законодавчі норми щодо забезпечення права громадян України на отримання інформації про діяльність органів державної влади України передбачені Конституцією України, Законами України «Про інформацію», «Про звернення громадян», «Про державні послуги», «Про запобігання корупції», «Про порядок висвітлення в засобах масової інформації діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування України» тощо.

Першим нормативним актом незалежної України, що визначив право громадян на отримання інформації, став Закон «Про інформацію». Він закріпив права громадян на інформацію та основи інформаційної політики держави. Для забезпечення прозорості органів влади та доступу до інформації, що становить суспільний інтерес [59].

13 січня 2011 р. була ухвалена нова редакція Закону «Про інформацію» та Закон «Про доступ до публічної інформації», що набрали чинності 9 травня 2011 р. [41, с. 5–69].

Щодо основного закону, який регулює доступ до публічної інформації, а саме Закону України «Про доступ до публічної інформації», то він був прийнятий 13 січня 2011 р. (набрав чинності 10 травня 2011 р.) [53]. Варто зазначити, що він був

прийняти на виконання Резолюції Парламентської Асамблеї Ради Європи 2005 р. «Про виконання обов'язків та зобов'язань Україною» № 1466 та з метою забезпечення реалізації положень ст. 34 Конституції України стосовно свободи інформації, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. Основною метою прийняття даного закону стало необхідність забезпечення ефективної реалізації права кожного на свободу висловлення власних поглядів та доступ до публічної інформації, «права на вільне збирання, зберігання, використання і поширення інформації усно, письмово або в інший спосіб» [8, с. 97].

До роботи над законом залучалися представники громадських організацій, а за основу були взяті кращі практики європейських країн. Публічна інформація, відповідно до положень закону «Про доступ до публічної інформації», «є відображеною та задокументованою будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформація, що була отримана або створена у процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків, передбачених чинним законодавством або яка знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених цим Законом» [53].

Цей нормативно-правовий акт спрямований на забезпечення прозорості діяльності суб'єктів владних повноважень, визначених як розпорядники інформації. Вони зобов'язані забезпечити доступ до інформації, якою володіють. Зазвичай вся інформація, що належить таким суб'єктам, є публічною, але закон передбачає конкретні випадки обмеження доступу. Доступ до публічної інформації забезпечується через запити, публікації на офіційних веб-сайтах та через ЗМІ. Інформація вважається публічною, якщо вона відповідає визначеним законом критеріям.

Публічною є інформація, яка має такі характеристики: отримана чи створена розпорядниками публічної інформації, визначеними законом; виникла під час виконання обов'язків суб'єктів владних повноважень або належить іншим розпорядникам, визначеним законом; зафіксована в будь-якій формі (паперовій або електронній), як текст, зображення, таблиця, аудіо-відео записи, карти, схеми, фото тощо [9, с. 76].

Після реєстрації запиту розпорядник інформації має п'ять робочих днів для надання відповіді, оскільки інформація вже створена і потребує лише копії

документа. Якщо запит стосується великого обсягу інформації або вимагає її пошуку серед значної кількості даних, термін може бути продовжено до 20 робочих днів з обґрунтуванням. Протягом п'яти робочих днів повинна бути надана проміжна відповідь про продовження терміну. Також, у разі запиту на інформацію, яка є суспільно важливою і стосується загроз життю, здоров'ю чи національній безпеці, термін надання інформації не перевищує 48 годин [53].

У разі незгоди з відповіддю розпорядника, неправомірною відмовою або порушенням термінів надання інформації, рішення, дії чи бездіяльність владного органу можуть бути оскаржені у керівництва, органі вищого рівня або в суді. Також, за порушення норм Закону передбачена адміністративна відповідальність згідно зі ст. 212-3 Кодексу України про адміністративні правопорушення [73, с. 92].

Прозорість органів влади в контексті доступу реалізується через: обов'язок розпорядників публічної інформації надавати та оприлюднювати її, за винятком випадків, передбачених законом; організацію доступу до публічної інформації відповідними підрозділами чи посадовими особами; спрощення процедури подання запиту та отримання інформації; забезпечення доступу до засідань колегіальних органів влади, за винятком визначених законом випадків; здійснення державного та громадського контролю, зокрема через громадські експертизи, за дотриманням прав на доступ до публічної інформації.

Вагомий внесок у вдосконалення нормативно-правової бази діяльності органів публічної влади в напрямі посилення прозорості та відкритості здійснив Закон України «Про медіа», що прийнятий у грудні 2022 р. Цей закон спрямований на «забезпечення реалізації права на свободу вираження поглядів, права на отримання різнобічної, достовірної та оперативної інформації, на забезпечення плюралізму думок і вільного поширення інформації, на захист національних інтересів України та прав користувачів медіа-сервісів, регулювання діяльності у сфері медіа відповідно до принципів прозорості, справедливості та неупередженості, стимулювання конкурентного середовища, рівноправності і незалежності медіа та визначає правовий статус, порядок формування, діяльності та повноваження Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення» [60].

Згадані закони спрямовані на забезпечення прозорості та відкритості

діяльності органів публічної влади, регламентуючи обов'язок органів оприлюднювати публічну інформацію та надавати її на запит. Доступ до публічної інформації реалізується на засадах прозорості та відкритості діяльності суб'єктів владних повноважень.

2.2. Інституційна структура Волинської обласної рад

Місцеве самоврядування – це система органів, які здійснюють нагляд за організацією громадської діяльності та вирішують питання, що є важливими для місцевого населення. В Україні також сформовано власну систему місцевої влади яка включає: територіальні громади, сільські, селищні та міські ради, органи самоорганізації населення, сільських, селищних та міських голлів, виконавчі органи сільських, селищних та міських рад, районні та обласні ради тощо [70, с. 157].

Місцеве самоврядування сприймається як багатогранне, і багатостороннє соціальне явище. Нині місцеве самоврядування слід як механізм взаємодії органів місцевого самоврядування та держави, та її основне завдання полягає у узгодженні суміжних інтересів. Формування місцевого самоврядування це не тільки проблема самого місцевого самоврядування, а й проблема державної влади всіх рівнів [69, с. 157].

Управління державою здійснюється шляхом об'єднання всіх громадян, та її метою є забезпечення цілісності, суверенітету, безпеки, порядку та розвитку всього суспільства, в якому гарантуються права та свободи кожного громадянина. Державні органи та органи місцевого самоврядування у процесі здійснення своїх функцій та повноважень неминуче взаємодіють. Прийнято визначати взаємодію органів державної влади та місцевого самоврядування як сукупність організаційно-правових форм та методів, спрямованих на спільне вирішення загальнодержавних та місцевих проблем [31, с. 117].

Основним інструментом взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування є закон, який має передбачати відповідні механізми цієї взаємодії. Держава повинна забезпечити діяльність місцевого самоврядування в інституційних рамках, встановлених законами, прийнятими Урядом. Для місцевого самоврядування закон також є запобіжником від свідомого

втручання чиновників у діяльність їхніх установ. Закон має забезпечити достатньо стабільні відносини між органами державної влади та органами місцевого самоврядування [Там само, с. 118].

Волинська обласна рада є представницьким органом місцевого самоврядування, який об'єднує 54 громади Волинської області, представляє спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст, у межах повноважень, визначених Конституцією України, Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» й іншими законами, а також повноважень, переданих їм сільськими, селищними, міськими радами. Міські та районні ради Волинської області функціонують у Володимирі, Горохові, Іваничах, Камені-Каширському, Ківерцях, Ковелі, Локачах, Луцьку, Любомлі, Любешові, Маневичах, Ратному, Рржицях, Старій Вижві, Турійську та Шацьку.

Обласна рада складається з 64 депутатів, обирається населенням Волинської області терміном на п'ять років. Обласна рада проводить свою роботу сесійно. Сесія складається з пленарних засідань і засідань її постійних комісій. Волинська обласна рада є виконавчо-розпорядчим органом, яка діє на певних засадах та має свою внутрішню будову. До складу Волинської обласної ради входять: голова, перший заступник, заступник голови, керівник апарату та виконавчий апарат. Голова Волинської обласної ради – Григорій Недопад.

Діяльність першого заступника та заступника голови Волинської обласної ради полягає у вирішенні поточних питань, що стоять перед Волинською обласною радою та у взаємодії із громадськими організаціями та комісіями. Окрім цього, відповідно до розподілу обов'язків, вони здійснюють керівництво, координацію та контроль за діяльністю структурних підрозділів через які координують роботу комунальних закладів, підприємств, організацій, установ.

Керівник апарату Волинської обласної ради вирішує питання організаційного, правового, кадрового забезпечення діяльності та організовує діяльність роботи апарату. Апарат Волинської обласної ради, у процесі виконання покладених на нього завдань, взаємодіє із виконавчим апаратом районної ради, структурними підрозділами обласної державної адміністрації, виконавчими органами місцевого самоврядування, а також із підприємствами, установами, комунальними закладами, організаціями, об'єднаннями громадян.

Апарат нараховує дев'ять відділів (рис. 2.1).

Волинська обласна рада	Відділ забезпечення діяльності керівництва ради
	Відділ з питань організаційного забезпечення ради
	Відділ з питань управління об'єктами спільної власності територіальних громад сіл, селищ, міст області та землями комунальної власності
	Відділ з питань юридичного забезпечення діяльності ради
	Загальний відділ
	Відділ фінансово-господарського забезпечення діяльності ради
	Відділ аудиту, економічної діяльності та бюджету
	Відділ комп'ютерних систем та програмного забезпечення
	Відділ з питань гуманітарної та соціально-культурної сфери

Рис. 2.1. Апарат Волинської обласної ради.

Основним завданням виконавчого апарату є здійснення організаційного, правового, інформаційного, аналітичного, матеріально-технічного забезпечення діяльності ради, її органів, депутатів, депутатських фракцій і груп, сприяння взаємодії обласної ради з територіальними громадами, місцевими органами виконавчої влади, органами та посадовими особами місцевого самоврядування.

Виконавчий апарат відповідно до покладених на нього завдань:

вносить і узагальнює пропозиції до проєкту плану роботи обласної ради на півріччя та подає їх для розгляду голові, першому заступнику та заступнику голови, постійним комісіям, колегії обласної ради; забезпечує контроль за його виконанням; опрацьовує та подає на розгляд голові обласної ради, першому заступнику, заступнику голови ради проєкти планів засідання колегії обласної ради, днів депутата обласної ради, а також інші питання.

Свідченням ретельно прописаного порядку діяльності органів ради та процедур прийняття колективних рішень, є достатньо великий обсяг цього документу, що включає 145 статей. Його змістовне наповнення є похідним від конституційного статусу місцевого самоврядування та його органів, відповідно там містяться норми, встановлені Конституцією та іншими законами України. Регламент містить положення, що засвідчують публічний характер діяльності ради, яка здійснюється шляхом оприлюднення її рішень у друкованих засобах масової інформації, а також на її офіційному веб-порталі, що регулярно оновлюється і містить важливу інформацію. Особливе значення в цьому контексті мають рішення, що мають суспільний резонанс.

Голова і депутати здійснюють роботу в межах своїх повноважень, затверджених рішенням першої сесії Волинської обласної ради 8-го скликання № 1 від 25 листопада 2020 р. Діяльність Волинської обласної ради, як і будь-якого органу місцевого самоврядування в Україні, базується на принципах, закріплених у Конституції України та інших законах: законності: вся діяльність ради здійснюється виключно в межах законів України та інших нормативно-правових актів; демократизму: рада формується на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування. Рішення приймаються більшістю голосів присутніх на засіданні депутатів; гласності: діяльність ради є відкритою для громадськості. Засідання ради є публічними, а рішення оприлюднюються; підзвітності: рада підзвітна перед виборцями і зобов'язана звітувати про свою діяльність; самоврядування: рада має право самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах законів України.

Основні напрями діяльності Волинської обласної ради: законодавча: прийняття рішень з питань місцевого значення; контрольна: контроль за виконанням рішень ради, бюджету та інших програм; представницька: представлення інтересів територіальної громади області; виконавча: реалізація рішень ради через виконавчі органи. Дотримання цих принципів є запорукою ефективної роботи Волинської обласної ради та забезпечення інтересів громади.

Відповідно до положення про *постійні комісії* Волинської обласної ради затверджені рішенням Волинської обласної ради від 10 грудня 2020 р. № 2/6, у своїй роботі вони керуються законами України «Про місцеве самоврядування в Україні» та «Про статус депутатів місцевих рад», Регламентом Волинської обласної ради.

Постійні комісії ради – це органи, обрані з числа депутатів, які займаються вивченням, попереднім розглядом та підготовкою питань, що належать до їх компетенції, а також здійснюють контроль за виконанням рішень ради. Комісії обираються на строк повноважень ради і складаються з голови та членів. Кількість членів комісії затверджується радою. Члени комісії працюють на громадських засадах, але голова комісії з питань бюджету може працювати на постійній основі. Постійні комісії підзвітні раді та несуть відповідальність перед нею. До складу комісій не можуть входити голова, перший заступник та заступник голови ради.

У Волинській обласній раді діють комісії з різних питань: депутатської діяльності, місцевого самоврядування, прав людини, бюджету, фінансів, використання майна, промисловості, транспорту, екології, сільського господарства, освіти, охорони здоров'я, культури, спорту тощо.

Упродовж 2023 р. було проведено п'ять пленарних засідань сесій обласної ради. Явка депутатів на сесійні засідання склала 83 %. Загалом депутатами розглянуто 232 питання, підтримано 24 депутатських запити, ухвалено 227 рішень (рис 2.2 і 2.3).

Сесія (номер засідання, дата проведення)	Кількість розгляну тих питань	Кількість підтрима них депутатських запитів	Загальна кількість прийнятих рішень	Явка депутатів (% до загального складу ради)
№ 20, 16 березня 2023 року	75	11	72	92
№ 21, 11 квітня 2023 року	7	-	7	84
№ 22, 13 липня 2023 року	76	6	75	80
№ 23, 16 листопада 2023 року	65	6	64	81
№ 24, 06 грудня 2023 року	9	1	9	78

Тематична спрямованість прийнятих рішень:

Кадрові питання	Управління майном та землями комунальної власності	Об'єкти спільної власності територіальн их громад сіл, селищ, містобласті	Положення, Фінанси та	Регіональні програми. Плани. Стратегії	Стимулювання та заохочення	Тематичні звернення обласної ради до центральних органів влади та інші	Освіта і наука	Екологія та природокористування	Діяльність ради та депутатські запити	Інші
7	1	7	26	6	21	5	8	3	8	

Поряд з постійними комісіями ради, що працюють на постійній основі і повноваження яких закінчуються разом із закінченням повноважень ради, в її складі існують і *конкурсні комісії*, завданням яких є проведення конкурсів на заміщення вакантних посад керівників підприємств, установ, організацій – об'єктів спільної власності територіальних громад сіл, селищ, міст та комунальних закладів, зокрема закладів охорони здоров'я та освіти.

Для вирішення питань, які не заплановані в порядку денному, проте розгляд

яких та своєчасне вирішення, вимагають втручання обласної ради, створюються *тимчасові комісії*, тривалість роботи яких залежить від складності питання і термінів розв'язання проблем та часу вирішення поставлених питань. Зокрема у 2022 р. свою діяльність здійснювали чотири такі комісії, що були створені в попередні роки.

Засоби комунікації Волинської обласної ради певною мірою детерміновані її складом, наявністю інституційних механізмів і процедур, визначених законами України, постановами уряду, рішеннями депутатського складу обласної ради тощо. Зміст форм комунікації у всіх її складових не є сталим і незмінним, він змінюється і збагачується новими місцевими практиками суспільної взаємодії, залежно від змін вітчизняного законодавства, опанування європейського досвіду функціонування місцевого самоврядування, розвитку інформаційної сфери і технологій тощо.

Депутатський корпус обласної ради, її соціальний та партійний склад відбивають інтереси окремих груп людей, запити і вимоги територіальних громад, які можуть суперечити одне одному. Перед радою часто постають проблеми, що потребують невідкладного вирішення. Усе це вимагає певного узгодження та координації роботи депутатів, спрямування діяльності представницького органу в конструктивне русло. Для цього в раді існують структури, за допомогою яких вдається налагодити спільну колективну роботу і забезпечити ефективну роботу обласної ради. Тут йдеться про погоджувальні та громадські ради, спеціальні комісії, а також партійні фракції та групи. При чому інституційна компонента комунікації, на відміну від нормативно-правової, визначається не лише органами державної влади, а скоріше вимогами суспільного життя, ускладнення якого відбувається одночасно із потребами залучення до співпраці широких кіл громадськості на засадах транспарентності. Йдеться про політичні партії, громадські організації, творчі спілки, групи тиску тощо.

Важливу роль у підготовці пленарних засідань обласної ради відіграють *погоджувальні ради* за участю голів партійних фракцій, які слугують платформою для попереднього обговорення проектів рішень та формування порядку денного сесій. У 2022 р. в обласній раді діяло шість *партійних фракцій*: політичної партії «За майбутнє» (21 особа), Всеукраїнського об'єднання «Батьківщина» (8 осіб),

політичної партії «Європейська Солідарність» (9 осіб), політичної партії «Слуга народу» (8 осіб), Аграрної партії України (5 осіб) та Всеукраїнського об'єднання «Свобода» (6 осіб). Фракція політичної партії «Сила і Честь» припинила свою діяльність через передчасну смерть депутата Р. Каршука. Сім депутатів є позафракційними [58].

Поглиблення реформи децентралізації в Україні вимагає продовження скоординованої та злагодженої праці всіх управлінських ланок місцевого самоврядування – від найнижчих, до регіональних. У цьому контексті показовим є утворення на початку 2021 р. при голові Волинської обласної ради консультативно-дорадчого органу – *Координаційної ради з питань місцевого самоврядування*. Її склад уособлюють люди, які мають безпосереднє відношення до органів місцевої влади або мають досвід роботи у відповідних структурах. Серед них: заступники голови обласної ради, голови районних рад, міські, селищні, сільські голови, представники Волинського регіонального відділення Асоціації міст України тощо. Її діяльність спрямовано головним чином на вироблення магістральних шляхів регіонального розвитку, соціально-економічного та культурного поступу краю, узгодження інтересів різних територіальних громад, зняття або розв'язання суперечностей між органами місцевого самоврядування та державними установами і структурами тощо.

Комунальні установи, як і будь-які організації та об'єднання, що перебувають у комунальній власності, спрямовують свою діяльність на реалізацію державних завдань, із врахуванням місцевих потреб і виконання бюджетних та інших зобов'язань перед територіальними громадами і регіоном загалом. Відповідно їх діяльність має бути скоординованою та відповідати стратегічним і поточним планам соціально-економічного розвитку області. Комунальні установи також потребують належного рівня співпраці та відповідного контролю і з боку місцевої влади, і з боку громадськості. Певним чином ці функції виконує обласна рада, яка зобов'язана брати участь у формуванні представництва спеціальних комісій, рад та наглядових рад у комунальних установах.

Прикладом такої діяльності є робота постійної комісії обласної ради з питань депутатської діяльності, місцевого самоврядування, захисту прав людини, законності, боротьби зі злочинністю та корупцією, члени якої у жовтні 2022 р.

запропонували кандидатів до складу двох поліцейських комісій Головного управління Національної поліції у Волинській області та управління поліції охорони. Потреба в цьому виникла у зв'язку з тим, що трирічний термін, на якій обиралися попередні члени поліцейських комісій, завершився. Зокрема, до складу поліцейської комісії за українським законодавством мають входити п'ять членів, із яких двоє представляють громадськість краю і обираються обласною радою [17].

До компетенції обласних рад також входить питання щодо *створення наглядових рад на комунальних підприємствах* краю. Зокрема, обласна рада визначає критерії їх формування та діяльності, процедури утворення і ліквідації, а також їх кількісний склад. Усе це знайшло відображення у рішенні позачергової XXI-ї сесії обласної ради, що відбулася в квітні 2023 р.

За рішенням обласної ради, до наглядової ради мають входити дев'ять осіб, включно з представниками обласної ради. Іншою обов'язковою умовою є включення до складу наглядової ради представників профільного управління обласної військової адміністрації. Також до цієї ради можуть входити представники громадянського суспільства, які мають досвід відповідної професійної діяльності або задіяні в правозахисних організаціях. Термін діяльності наглядової ради складає три роки. З метою запобігання корупції та зловживань встановлена норма, відповідно до якої член наглядової ради комунального підприємства не має бути працівником іншого комунального підприємства та не може входити до складу наглядової ради цього підприємства понад три строки включно.

До компетенції наглядової ради комунального підприємства входять: затвердження річних, стратегічних та інвестиційних планів, звітів про їх виконання; погодження організаційної структури, змін до статуту та інших регулюючих документів; контроль за діяльністю керівника підприємства та інформування обласної ради про результати перевірок; рішення щодо проведення аудиту та утворення внутрішнього аудиту; контроль за запобіганням конфліктів інтересів, публічним розкриттям інформації та виконанням рішень обласної ради [15].

Отже, інституційна структура Волинської обласної ради складає струнку систему, органів, механізмів та процедур, які відповідають принципам

демократичного конституційного ладу України та міжнародним стандартам демократичного урядування.

2.3. Засоби та механізми реалізації принципів прозорості та відкритості у діяльності Волинської обласної ради

Модель демократичного врядування на основі залучення громадян до процесу планування та прийняття рішень на рівні Волинської обласної ради забезпечує підзвітність та якісні адміністративні послуги. Впровадження принципів відкритого врядування дозволяє модернізувати діяльність ради, сприяє громадській участі, підвищує ефективність і створює довіру через прозорість та діалог. Це особливо важливо на місцевому рівні, де громадяни можуть безпосередньо впливати на важливі рішення, що стосуються їхнього життя. Демократичне врядування передбачає участь громадян у плануванні та ухваленні рішень, враховуючи принципи підзвітності та прозорості.

Залучення громадян до прийняття рішень дозволяє враховувати їхні потреби. Ст. 38 Конституції України гарантує право громадян на участь в управлінні державними справами та на проведення референдумів. Залучення громадян до планування та прийняття рішень Волинської обласної ради включає: інформування про важливі зміни в політиці для підвищення поінформованості громадян; проведення консультацій та діалогу для обговорення важливих питань розвитку та отримання зворотного зв'язку; співпрацю з громадськістю для спільного формування політики.

Підзвітність органів влади вимагає відкритості та прозорості, що передбачає оприлюднення рішень Волинської обласної ради протягом п'яти днів після їх прийняття. Відкрите врядування означає, що органи влади повинні діяти відповідно до принципів прозорості та залучення зацікавлених сторін, оскільки громадяни є власниками ресурсів громади, а посадовці – їхніми розпорядниками.

Волинська обласна рада демонструє здатність дотримуватись строків оприлюднення рішень та ефективно взаємодіяти з громадськістю, забезпечуючи відповідність результатів діяльності очікуванням громадян.

Інструменти прозорості та відкритості в роботі ради включають: участь громадян у засіданнях, прийоми громадян, оприлюднення нормативних актів, звітування через ЗМІ та інтернет, своєчасне оприлюднення рішень, відкриті закупівлі та тендери, щорічне звітування голови ради та звітність щодо використання бюджетних коштів.

Прозорість забезпечує доступ до інформації про механізми прийняття рішень і гарантує верховенство права та рівність усіх громадян перед законом. Це регламентовано численними законодавчими та регуляторними актами, що зобов'язують органи місцевого самоврядування інформувати про свою діяльність.

Робочим документом обласної ради, що не лише спрямовує її діяльність, а й дає наочне уявлення про її структуру, головні напрями діяльності та способи комунікації з населенням, є *Регламент Волинської обласної ради*. Його текст, що періодично оновлюється, прийнято на початку грудня 2020 р. [56]. Останні зміни до нього зроблені в лютому 2020 р. [51].

Свідченням ретельно прописаного порядку діяльності органів ради та процедур прийняття колективних рішень, є достатньо великий обсяг цього документу, що включає 145 статей. Його змістовне наповнення є похідним від конституційного статусу місцевого самоврядування та його органів, відповідно там містяться норми, встановлені Конституцією та іншими законами України. Регламент містить положення, що засвідчують публічний характер діяльності ради, яка здійснюється шляхом оприлюднення її рішень у друкованих засобах масової інформації, а також на її офіційному веб-порталі, що регулярно оновлюється і містить важливу інформацію. Особливе значення в цьому контексті мають рішення, що мають суспільний резонанс.

Так, Регламент Волинської обласної ради восьмого скликання визначає порядок висвітлення діяльності ради.

Зокрема визначено, що:

«- пленарні засідання ради, її президії, постійних комісій є відкритими і гласними, крім випадків, передбачених чинним законодавством України та Регламентом;

- виконавчий апарат заздалегідь оприлюднює на офіційному сайті плани проведення та порядок денний відкритих засідань зазначених вище органів;

- гласність роботи ради забезпечується через засоби масової інформації та на офіційному веб- сайті ради <http://www.volynrada.gov.ua> (далі – офіційний сайт);

- рада, постійні та тимчасові контрольні комісії, депутатські групи та фракції ради проводять роботу відкрито і гласно, систематично інформують населення про свою діяльність, прийняті рішення, хід їх виконання;

- гласність роботи ради забезпечується шляхом публікації звіту засідань на офіційному веб-сайті, інших засобах масової інформації. Відеозаписи засідань розміщуються на офіційному веб-сайті обласної ради;

- депутати для висвітлення позиції з того чи іншого питання, пов'язаного з їх депутатською діяльністю, не рідше одного разу в квартал мають гарантоване право виступ;

- відкритість та гласність роботи ради забезпечується завчасним оприлюдненням проєктів рішень ради з метою їх громадського обговорення та внесення пропозицій».

Об'єктивне висвітлення роботи ради, перебігу засідань та розв'язання конфліктних питань можливе завдяки ефективній співпраці апарату ради та незалежних медіа, що закріплено в регламенті ради і процедурі акредитації ЗМІ згідно з Законом України «Про інформацію». Для створення сприятливих умов для журналістів і громадськості в приміщенні ради функціонує пресцентр з сучасним технічним обладнанням.

Прозорість роботи ради підвищує її відповідальність і забезпечує громадянам доступ до інформації, яка є їхнім надбанням. Швидкий і зручний доступ до даних є необхідним для ефективної комунікації.

Комунікація ради з громадськістю здійснюється відповідно до вимог законодавства, зокрема Закону «Про доступ до публічної інформації» та інших нормативних актів. Відповідно до розпорядження від 29.12.2022, Волинська обласна рада публікує матеріали, що засвідчують її діяльність і прозорість. Це включає депутатські запити, регіональні програми, регуляторні акти, звернення до центральних органів влади, діяльність комісій та інші документи [62].

Уявлення про напрями комунікативної діяльності обласної ради, її сильні та слабкі сторони, перспективи покращення зав'язків з громадськістю та іншими суб'єктами суспільних відносин тощо, дає публічний звіт голови обласної ради

перед депутатським корпусом за результатами роботи представницького органу за звітний період [16].

Відповідно до Закону України «Про доступ до публічної інформації», обласна рада забезпечує право кожного на доступ до публічної інформації, створеної або задокументованої під час реалізації її повноважень. У 2023 році виконавчий апарат обласної ради опрацював 73 запити на публічну інформацію, серед яких 32 – від журналістів, інтернет-видань та громадських активістів. Найбільш запитувана інформація стосувалася організаційної діяльності ради, фінансово-господарської діяльності комунальних підприємств, призначень та звільнень керівників підприємств, управління комунальним майном, військової допомоги, а також заробітної плати.

Зокрема, задоволено – 56, відмовлено – 0, надіслано належному розпоряднику інформації відповідно до частини 3 статті 22 Закону України «Про доступ до публічної інформації» – 17 запитів [58].

Відкритість бюджету та бюджетного процесу є обов'язковою чи навіть ключовою умовою функціонування демократичного суспільства. Прозорість бюджету дозволяє громадськості, й особливо її соціально активній частині, яка представляє інтереси різних верств населення, мати уяву про складність та альтернативи бюджетних рішень і впливати на органи влади, активно захищаючи свої громадянські права.

Відповідно рівень відкритості процесів формування бюджету, а також звіту про його витрати є мірилом демократичності органу влади. У цьому контексті є показовим, що процес формування обласного бюджету, що включає низку етапів, передбачає проведення *бюджетних слухань* відповідно до ст. 17 Бюджетного регламенту Волинської обласної ради.

Однією із поширених форм відкритості, що користується попитом у населення, є проведення *особистого прийому громадян* головою обласної ради та його заступниками. Як засвідчує практика, керівники, як правило, дотримуються затвердженого графіку прийому відвідувачів. Ці прийоми можуть відбуватися як очно, так і в телефонному, онлайн, режимі тощо. Для надання вичерпної кваліфікованої відповіді, а також оперативного вирішення проблем, участь у прийомі беруть керівники структурних підрозділів виконавчого апарату ради та

обласної державної/військової адміністрації.

Відкритість та гласність роботи представницького органу краю забезпечується завчасним оприлюдненням проєктів його рішень з метою їх громадського обговорення та внесення пропозицій. Регламент ради визначає суб'єкти подання пропозицій, терміни подання, порядок їх обговорення та прийняття (ст. 15 і 16) [4, с. 157–158].

Характер відкритості та прозорості діяльності Волинської обласної ради відповідає сучасним умовам розвитку інформаційного демократичного суспільства, де на перше місце під час спілкування з суб'єктами суспільних відносин виходить використання інформаційних технологій, відповідно до засад е-демократії. Слушність застосування *електронного урядування* в практиці публічного управління має низку переваг, що крім зручності та економії часу з обох боків, мають ефект публічності, що захищає особу від свавілля чиновників, а також зменшує корупційні ризики, дозволяє своєчасно вирішувати нагальні проблеми. Особливе значення така форма спілкування населення з представниками влади має під час війни, коли особисте спілкування або неможливе, або несе загрози для життя та здоров'я громадян.

Прозорість діяльності обласної ради забезпечує фіксація сесійних засідань ради на електронних носіях. За регламентом її секретаріат «веде облік кількості присутніх депутатів, осіб, які бажають виступити, здійснює запис пленарних засідань ради за допомогою електронної системи «ВІЧЕ», веде протоколи засідань, реєструє звернення депутатів, депутатські запити і запитання, заяви і пропозиції до питань порядку денного засідання ради» (ст. 25). Зокрема протоколи пленарних засідань ради за її регламентом є відкритими та оприлюднюються, а копії протоколів можуть бути надані за запитом відповідно до Закону України «Про доступ до публічної інформації» [Там само, с. 158].

Громадяни також мають можливість наочно ознайомитися з роботою усіх постійних комісій обласної ради, оскільки на офіційному веб-сайті постійно розміщуються відеозвіти перебігу їх засідань. До того, сесії обласної ради в режимі реального часу транслюються в ефірі телерадіокомпанії «Аверс». Іншим джерелом інформації для населення є публікація на сайті річних звітів керівництва та депутатів ради. Інформаційно насиченими є також особисті блоги депутатів.

Засідання постійних комісій обласної ради проводились відкрито та прозоро, інформація про них публікувалась на офіційному сайті ради, а також через соціальні мережі, ютуб-канал, телеграм та інші комунікаційні канали. До розгляду питань запрошувалися представники обласної державної адміністрації, громадськості та керівники підприємств і організацій. Рішення комісій у вигляді висновків і рекомендацій, а також протоколи засідань, публікувались на сайті ради.

У 2023 р. постійні комісії обласної ради провели 64 засідання, розглянувши 361 питання, з яких 272 були спрямовані на сесію. За рік до обласної ради надійшло 4392 документи від юридичних осіб. Основні категорії вхідної кореспонденції включали питання фінансово-господарської діяльності підприємств (1299 листів), кадрові питання (295), судові справи та законодавчі питання (305), розробку проєктів рішень (258), звернення до органів влади (31), виконання депутатських запитів (33), питання військової допомоги (40), звернення від народних депутатів та депутатів обласної ради (61), а також інші питання (2171). Від обласної ради було відправлено 2003 листи.

У демократичних країнах найпоширенішою формою спілкування між громадянами та владою є механізм оскарження. Історія правового регулювання офіційних претензій людей веде свій початок з часів французької революції XIX ст. У той час така форма спілкування влади з громадянами називалася «право на звернення». Вона не тільки розширювала перелік існуючих прав і свобод громадян, захищала людей від свавілля чиновників, але й гарантувала безпеку від переслідувань офіційними особами [27].

Показником уважного ставлення держави до інституту звернень та запитів населення, є закріплення цього права в Конституції України, де сказано, що усі «мають право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів, що зобов'язані розглянути звернення і дати обґрунтовану відповідь у встановлений законом строк» (ст. 40).

Також існує велика кількість законів та інших нормативно-правових актів, де гарантуються не лише права громадян на звернення до інститутів влади та управління, а й ретельно прописуються процедури та умови їх здійснення. Серед них: закони України «Про звернення громадян», «Про місцеве самоврядування в

Україні», «Про статус депутатів місцевих рад», «Про доступ до публічної інформації», «Національна стратегія розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021–2026 рр» та інше.

Найбільш ретельно порядок звернень, їх регламентація тощо прописані у Законі України «Про звернення громадян» [57]. Закон, що складається із трьох розділів і 28 статей, прийнятий ще у 1996 р. після ухвалення Конституції України. Проте упродовж наступних років до нього вносилися численні зміни. Зокрема закон дає визначення поняття і правової категорії «звернення громадян», під яким розуміється «викладені в письмовій або усній формі пропозиції (зауваження), заяви (клопотання) і скарги» (ст. 3).

За законом звернення розглядаються упродовж одного місяця від дня їхнього надходження, а якщо для його вирішення не потрібне додаткове вивчення, то невідкладно, проте не пізніше 15 днів від дня їх отримання. Якщо розглянути порушені у зверненні питання не вдається, то керівник відповідного органу, установи, організації або його заступник встановлюють потрібний термін для його розгляду, про що повідомляється особі, яка подала звернення. Загальний термін вирішення зазначених у зверненні питань не може перевищувати 45 днів (ст. 20).

Разом з тим за посадовими особами залишалось право та обов'язок приймати, реєструвати та готувати відповіді на звернення громадян, які тим чи іншим чином потрапили до органів публічної влади, включно з обласними радами, з перспективою їх передання адресатам «після стабілізації ситуації чи призупинення дії негативних чинників, які перешкоджали вчасній реєстрації та наданню відповідей» [28, с. 162].

Комунікація Волинської обласної не обмежується лише місцевим населенням, а передбачає зв'язки з представниками інших країни та регіонів.

У 2023 р. до обласної ради надійшло 79 звернень (зокрема – 14 колективних та 2 анонімних, що не підлягають розгляду). З них: 77 надійшли поштою та електронною поштою, або були передані в індивідуальному порядку, два зареєстровані на особистому прийомі. Упродовж звітнього періоду за результатами розгляду усіх звернень вжито таких заходів: вирішено позитивно – чотири, відмовлено в задоволенні – чотири, надано роз'яснення – 32, переслано за належністю відповідно до ст. 7 Закону України «Про звернення

громадян» – 35; звернення, що не підлягають розгляду відповідно до чинного законодавства – два, звернення, що чекають остаточної відповіді – два.

Усього у зверненнях, які надійшли до обласної ради, порушено 92 питання, зокрема щодо: аграрної політики та земельних відносин – три; транспорту і зв'язку – два; фінансової, податкової та митної політики – два; соціального захисту – вісім; праці і заробітної плати, охорони праці, промислової безпеки – 13; охорони здоров'я – вісім; комунального господарства – 15; житлової політики – три; екології та природних ресурсів – одне; забезпечення дотримання законності та охорони правопорядку, запобігання дискримінації – два; сімейної та гендерної політики, захисту прав дітей – одне; освітньо-наукової, науково-технічної, інноваційної діяльності та інтелектуальної власності – дев'ять; діяльності об'єднань громадян, релігії та міжконфесійних відносин – три; діяльності центральних органів виконавчої влади – одне; діяльності місцевих органів виконавчої влади – дев'ять; діяльності органів місцевого самоврядування – сім; обороноздатності, суверенітету, міждержавних і міжнаціональних відносин – одне; інші – чотири.

Закон України «Про статус депутатів місцевих рад» надає депутатам, під час здійснення ними своїх повноважень, «право на депутатське звернення, депутатський запит, депутатське запитання» (п. 1 ч. 2 ст. 11). Оскільки депутат місцевої ради є представником влади, принципово важливою нормою закону є обов'язок депутата розглядати пропозиції, заяви і скарги громадян, «які надійшли до нього, вживає заходів до їх своєчасного, обґрунтованого вирішення (ч. 1, ст. 12).

Чинником, що зумовлює ефективну комунікацію між владою та населенням, є суспільно-політична активність громадян, які здатні до самоорганізації та політичної участі, які знають чого вони хочуть і готові відстоювати свої інтереси в демократичний спосіб. Водночас реально впливати на владу люди можуть лише тоді, коли вони певний чином організовані та захищені структурами громадянського суспільства.

Проте зазначено в «Національній стратегії розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021–2026 рр.», участь громадян та інститутів громадянського суспільства у формуванні та реалізації державної політики, вирішенні питань місцевого значення в Україні «не має системного характеру». Водночас потребують «законодавчого регулювання порядку та способів подання

звернень, у тому числі юридичними особами, до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, а також розгляду таких звернень, відповідальності за їх неналежний розгляд та зловживання правом на звернення» (розд. V, ст. 1).

Російсько-українська війна докорінно вплинула на характер відносин між місцевою владою та громадськістю: перед територіальними громадами постало завдання матеріально-технічного забезпечення збройних сил, добровольчих формувань та сил територіальної оборони, організації евакуації підприємств та установ, отримання внутрішньої допомоги. У зв'язку зі встановленням військової адміністрації змінився адміністративний порядок на регіональному та місцевому рівнях. У цьому контексті керівництво держави розпочало прийняття низки законодавчих актів, зокрема законів України: «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» [54], «Про правовий режим воєнного стану» [63].

Важливим додатковим носієм інформації про діяльність обласної ради є її офіційні сторінки у соціальній мережі «Фейсбук» і телеграм-каналі. У 2023 р. з одночасним розміщенням на веб-сайті та офіційних сторінках у соціальних мережах було підготовлено і опубліковано 753 інформаційних матеріали з фото ілюструванням, 65 відеоматеріалів. Також відеоматеріали розміщувалися і на ютуб-каналі. Засоби обліку і статистики мережі «Фейсбук» свідчать про те, що охоплення офіційної сторінки обласної ради дещо знизилося проти попереднього року (- 15 %), однак відвідуваність сторінки зросла на 84,5 %, а кількість уподобань – на 11 %. Загальна кількість підписників офіційної сторінки ради упродовж звітнього року зросла на 1600 осіб (8702 особи – у 2023 р., 7100 осіб – у 2022 р.).

Представники місцевих та всеукраїнських засобів масової інформації мали доступ на заходи, організовані обласною радою, відповідно до умов воєнного стану. Упродовж 2023 р. актуальна інформація про діяльність ради, інтерв'ю з керівництвом та депутатами розміщувалася в ефірах ТРК «Аверс», 12 каналу, «Суспільне. Волинь», загальнонаціонального марафону «Єдині новини», радіо «Луцьк», на сторінках газет «Вісник+К», «Твій вибір», «Волинська газета», а також висвітлювалася інформаційними агентствами «Волинські новини», «Волинська Служба Новин» «Перший канал соціальних новин», «Волинь пост», «Конкурент», «Інсайдер-медіа» та іншими.

Повномасштабна агресія Російської Федерації проти України та введення воєнного стану призвели до суттєвих змін у використанні електронних ЗМІ. Користування публічними електронними реєстрами тимчасово обмежено або навіть припинено, а Єдиний портал відкритих даних закритий для відвідувачів. Крім того, з метою економії було розірвано декілька договорів з окремими редакціями ЗМІ на висвітлення діяльності обкомів, зокрема прямі трансляції засідань органів вищих представників та програми «Відкритий уряд».

Зокрема, у Законі України «Про правовий режим воєнного стану» зазначено: «В умовах воєнного стану особа, уповноважена на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, не несе відповідальність, у тому числі кримінальну, за рішення, дії чи бездіяльність, негативні наслідки яких неможливо було передбачити або які охоплюються виправданим ризиком, за умови, що такі дії (бездіяльність) були необхідні для відсічі збройної агресії проти України або ліквідації (нейтралізації) збройного конфлікту» (ч. 3, ст. 9). На виконання закону обласна рада забезпечує право кожного запитувача на доступ до публічної інформації, що була отримана або створена в процесі реалізації обласною радою своїх повноважень, передбачених чинним законодавством, або перебуває в її володінні [49].

Інструментом реального залучення громадян до участі в управлінні справами держави та суспільства на місцевому рівні є такі консультативно - дорадчі органи, як *громадські ради*. Ці суспільні установи можуть мати різне профільне спрямування та соціальний склад (ради ветеранів, жіночі ради, молодіжні ради та ін.), проте їх суспільно-політична природа зберігається. Вони перетворюються на з'єднувальні ланки між органами публічної влади та громадянського суспільства і, водночас, є помічниками і радниками діючої влади. Як стверджує вітчизняний дослідник О.Баштанник, «громадські ради розглядаються як один із необхідних та впливових механізмів захисту прав і свобод людини і громадянина в сфері повноважень даних органів щодо певного обмеження цих прав виключно у встановленому законом порядку» [2, с. 42].

Найбільш ефективними формами комунікації депутатів Волинської обласної ради є зустрічі з людьми на місцях, під час яких відбувається відверта розмова, часом не дуже приємна для начальства, проте корисна для вирішення нагальних

питань життєдіяльності громади. Такі контакти відбуваються під час офіційних планових і позапланових заходів, які включають: *робочі візити керівництва ради на місця, виїзні засідання депутатів у межах Дня депутата, роботу постійних комісій обласної ради безпосередньо на базі профільних організацій, комунальних підприємств та установ* тощо. Показово, що ці заходи відбуваються відповідно до плану роботи ради, що затверджується на одному із перших засідань її новообраного складу [14].

Потужний комунікативний ефект мають такі механізми зв'язку з громадськістю, як *безпосереднє звернення керівництва ради до населення і, особливо виступи на телебаченні, де передбачено проведення суспільного діалогу та відповіді на запитання слухачів.*

Отже, ефективність прозорості та відкритості Волинської обласної ради зумовлює наявність у її діяльності різноманітних форм, механізмів та каналів комунікації з органами публічної влади та інституціями громадянського суспільства на усіх рівнях, чому, зокрема, сприяє існування в раді таких демократичних інститутів, як постійні і тимчасові комісії, погоджувальні ради, партійні фракції і депутатські групи та ін. Налагоджена система обліку публічної інформації дає змогу надавати у відкритому доступі потрібну інформацію та відповідати на запити громадян і юридичних осіб, інформувати громадськість про діяльність ради, її керівництва, депутатського корпусу тощо. Усе це відповідає вимогам вітчизняного законодавства та унормовується Регламентом Волинської обласної ради.

Діяльність обласної ради відповідає засадам транспарентності та сучасним демократичним практикам електронного урядування, яке досягається завдяки використанню інформаційних платформ та веб-сайтів. Прозорість та гласність у діяльності ради досягається шляхом оприлюднення її рішень у друкованих та віртуальних засобах масової інформації з відповідним обговоренням у колі громадянського суспільства. Значний комунікативний потенціал депутатського корпусу реалізується під час особистих зустрічей депутатів і керівництва Волинської обласної ради з населенням, що відбуваються під час робочих поїздок депутатів у всі райони області.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ МЕХАНІЗМІВ ВІДКРИТОСТІ ТА ПРОЗОРОСТІ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

3.1. Інноваційні механізми та їх роль у покращенні впровадження відкритості та прозорості органів публічної влади

Принципи відкритості та прозорості стають важливими для розвитку демократії в Україні. Важливим кроком стало впровадження нових електронних механізмів, які сприяють підвищенню прозорості та відкритості в органах публічної влади. Ось деякі з них та їхні ролі:

1. Електронні платформи та портали

Розвиток онлайн-платформ для публікації інформації про діяльність органів влади забезпечує швидкий доступ до даних для громадян. Ці платформи надають інформацію про роботу державних установ, органів влади та муніципальних структур, сприяючи прозорості та відкритості. Вони дозволяють публікувати рішення, звіти, бюджети, законопроекти та інші важливі дані.

Єдиний державний веб-портал відкритих даних (<https://data.gov.ua/>): є централізованою онлайн-платформою для доступу до різноманітних даних та інформації з різних сфер державного управління. Цей портал є ключовим інструментом в політиці прозорості та відкритості державних даних, дозволяє громадськості та дослідникам використовувати ці дані для аналізу, моніторингу та контролю за діяльністю державних органів.

На порталі представлено широкий спектр інформації з різних сфер, включаючи економіку, соціальні показники, охорону здоров'я, освіту, екологію, транспорт, публічні закупівлі та багато іншого. Крім того, портал надає інструменти для пошуку, фільтрації та аналізу даних, що дозволяє користувачам ефективно використовувати цю інформацію. Веб-портал відіграє важливу роль у сприянні прозорості, відкритості та підзвітності державних органів перед громадськістю. Він стимулює розвиток громадянського суспільства, сприяє розвитку інновацій та створює умови для більш ефективного взаємодії між урядом, громадськістю та бізнесом.

«Відкриті дані – це оприлюднення даних та інформації у форматі, який може вільно використовуватися, змінюватися та поширюватися. Відкриті дані – це «сукупність політичних стратегій, що сприяють прозорості, підзвітності та створенню цінностей шляхом надання вільного доступу до публічних даних». Створюючи дані, отримані через діяльність публічних органів влади, врядування стає більш прозорим та підзвітним громадянам. Це також забезпечує зростання бізнесу та розвиток послуг, орієнтованих на громадян» [64].

«Дія. Відкриті дані – центр компетенцій в сфері відкритих даних, що має на меті підвищення рівня знань про відкриті дані, їхній вплив та користь для кожного, а також допомогти Україні стати однією з найпрозоріших країн світу».

2. Електронні сервіси та платформи

Уряд України активно розвиває електронні сервіси та платформи для забезпечення доступу до державних послуг та інформації для громадян та бізнесу, що включає в себе електронні системи документообігу, системи онлайн-звернень до державних органів, електронні системи декларування та багато інших:

2.1. Дія (<https://diia.data.gov.ua/>) – це інтегрована державна платформа, що надає доступ до різних державних послуг онлайн, таких як реєстрація місця проживання, отримання паспорта, реєстрація бізнесу та багато іншого.

Популярні сервіси на Дія:

YouControl – аналітична система для комплаєнсу, аналізу ринків, ділової розвідки та розслідувань;

Opendatabot – платформа для роботи з відкритими даними, якою користується 250 000 користувачів в чат-ботах та 1000 компаній;

Бабуся – швидкий та зручний пошук за судовим реєстром від *Opendatabot*;

Суд Контроль – мобільний застосунок, який відображає актуальну інформацію з сайтів «Судова влада України» та «Єдиний державний реєстр судових рішень»;

PravoSud – платформа для пошуку та аналізу судової практики;

Судові засідання та реєстр – застосунок, що дозволяє швидко та зручно дізнаватися про судові засідання в судах України та отримувати судові документи з Реєстру судових рішень;

Нові Кодекси України – додаток для *iOS* що дозволяє миттєво знаходити закони України, статті кодексів, та правові позиції до них;

Open Ownership Register – пошукова система глобального реєстру бенефіціарних власників. Включає в себе дані українського реєстру;

Ring – пошукова система дозволяє здійснювати перевірку компаній та її власників;

OpenCars – еко-система для автовласників в Україні [55].

2.2. *Prozorro* (<https://prozorro.gov.ua/uk>) – це електронна система публічних закупівель, яка спрощує процес закупівель для державних установ та бізнесу, забезпечуючи прозорість та конкурентність. «Prozorro – це онлайн-платформа, де державні та комунальні замовники оголошують тендери на закупівлю товарів, робіт і послуг, а представники бізнесу змагаються на торгах за можливість поставити це державі» [55].

2.3. *iGov* (<https://igov.org.ua/about>) – це єдиний вхід для доступу до електронних державних сервісів. Він надає зручний спосіб доступу до різних державних служб та інформації. «*iGov* – це волонтерський проєкт. В його створенні беруть участь сотні та тисячі волонтерів по всій країні та навіть світу. портал зроблено волонтерською командою *iGov* в рамках боротьби з корупцією в Україні та вдосконалення бізнес-процесів в наших державних органах. Тут зібрано послуги, які державні органи України надають громадянам та бізнесу».

2.4. *eHealth* (<https://ehealth.gov.ua/>) – це електронна система охорони здоров'я, яка дозволяє громадянам отримувати доступ до своїх медичних записів, рецептів та інших медичних послуг онлайн. Також, забезпечує можливість створення, перегляду, обміну інформацією та документами між реєстрами, державними електронними інформаційними ресурсами, електронними медичними інформаційними системами.

2.5. *OpenData* (<https://data.gov.ua/en/>) – це платформа, що надає доступ до відкритих даних державних установ. Вона дозволяє громадянам та дослідникам використовувати ці дані для аналізу та розвитку нових продуктів та послуг.

3. Публічні звіти та звітність

Державні органи та організації зобов'язані публікувати річні звіти, фінансові звіти та іншу інформацію про свою діяльність. Це дозволяє громадськості та

зацікавленим сторонам відстежувати та оцінювати результативність та ефективність їхньої роботи.

3.1. Єдиний державний реєстр судових рішень (<https://reyestr.court.gov.ua/>) – державна інформаційна система, яка забезпечує збирання, облік, накопичення, зберігання, захист, пошук і перегляд електронних копій судових рішень всіх інстанцій та за всіма підсудностями. Портал судових рішень (<https://court.gov.ua/>) створений Вищою радою юстиції та Міністерством юстиції України. Цей портал надає можливість пошуку судових рішень та судових справ в окремих судових органах. Крім того, він містить інші корисні ресурси, такі як електронні копії судових рішень та інші документи.

3.2. Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань (<https://usr.minjust.gov.ua/content/free-search>) – це система, що забезпечує збирання, накопичення, обробку, захист, облік та надання інформації про юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадські формування, що не мають статусу юридичної особи (інформація включає в себе такі дані: найменування юридичної особи, ПІН (ідентифікаційний податковий номер), статутний капітал, контактну інформацію та інші важливі аспекти).

3.3. Онлайн-платформа прозорості та підзвітності місцевої влади (<https://transparentcities.in.ua/>) – це важливий інструмент для забезпечення взаємодії між владою та громадянами. Ініціатором створення платформи є *Transparency International Ukraine*. Платформа містить різноманітну інформацію та сервіси у 14 основних сферах діяльності (освіта, інфраструктура, закупівлі, бюджетний процес, комунальне майно, соціальні послуги тощо), які дозволяють громадянам бути більш інформованими про діяльність місцевих органів влади та брати участь у прийнятті рішень. Основні функції та можливості такої платформи:

- публікувати інформацію про діяльність органів місцевого самоврядування (текстові звіти, презентації, фінансові звіти, рішення та постанови та інші офіційні документи);

- онлайн-трансляція засідань (громадяни можуть дивитися та стежити за засіданнями місцевих рад чи інших комітетів через онлайн-трансляції);

- можливість висловлювати думки (громадяни можуть коментувати, вносити пропозиції та ініціювати обговорення певних питань);

- система електронних петицій з окремих питань;
- опитування та громадські консультації (на платформі можна опитувати громадян щодо питань, пов'язаних із розвитком міст і села, та організувати публічні консультації для обговорення важливих питань);
- інтерактивна карта проектів та ініціатив із зазначенням різноманітних проектів та ініціатив місцевої влади;
- фінансова звітність та прозорість (інформація про бюджети місцевого самоврядування, видатки та доходи, що дозволяє громадянам зрозуміти, як витрачаються їхні податки).

Така платформа є важливим інструментом для покращення взаємодії між владою та громадянами, сприяючи більшій прозорості, відкритості та підзвітності місцевих органів влади.

4. Аудит та контроль

В Україні існують органи державного аудиту та контролю, такі як Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК), Національне агентство України з питань державного управління (НАДУ), які відповідають за незалежний аудит та контроль за діяльністю державних органів та посадових осіб.

4.1. Єдиний державний реєстр декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (<https://public.nazk.gov.ua/>) – це портал, де містяться декларації осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. «В реєстрі можна знайти декларації та повідомлення про суттєві зміни в майновому стані публічних службовців, крім тих, які вилучені з відкритого доступу публічної частини на період дії воєнного стану в Україні. В Реєстрі можна шукати декларації конкретних осіб та переглядати їх за вибраними фільтрами: сортувати документи по типу, року подання, типу та категорії посади, а також побачити декларації усіх осіб, які займають посади з високим рівнем корупційних ризиків або відповідальне (особливо відповідальне) становище».

4.2. Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення (<https://corruptinfo.nazk.gov.ua/>) – це портал, де міститься інформація про всіх фізичних та юридичних осіб, які вчинили корупційні правопорушення. Реєстр створений у відповідності до законодавства щодо протидії

корупції в Україні. Основним законом, який регулює цей реєстр, є Закон України «Про протидію корупції». Згідно з цим законом, Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) веде Реєстр осіб, щодо яких винесені вирoki чи рішення суду за корупційні або пов'язані з корупцією злочини.

Головна мета цього реєстру – забезпечити доступ громадськості та інших зацікавлених сторін до інформації про осіб, які мають історію корупційних правопорушень. Це сприяє підвищенню прозорості та ефективності боротьби з корупцією в Україні.

5. Законодавчі ініціативи: український парламент приймає закони та інші нормативно-правові акти, спрямовані на забезпечення прозорості та відкритості у діяльності державних органів та організацій.

У сучасному світі, де демократія та відкритість є ключовими цінностями, дедалі більшого значення набуває участь громадян у публічному управлінні. Це є важливим фактором підвищення ефективності та прозорості влади, а також зміцнення довіри між громадянами та владою. Існує широкий спектр механізмів участі громадян у публічному управлінні.

Традиційними механізмами є вибори, референдуми, громадські слухання, звернення громадян. Однак у останні роки все більше уваги приділяється інноваційним механізмам, які використовують сучасні інформаційно комунікаційні технології.

Серед таких механізмів можна виділити:

1. Електронні петиції. Цей механізм дозволяє громадянам звертатися до органів влади з пропозиціями щодо вирішення актуальних проблем. Електронні петиції мають низку переваг порівняно з традиційними петиціями: вони прості у використанні, дозволяють збирати підписи з усього світу, а також надають можливість відстежувати результат розгляду петиції.

2. Громадський бюджет. Цей механізм дозволяє громадянам самостійно визначати, як витратити частину бюджетних коштів. Громадський бюджет сприяє підвищенню прозорості влади та залученню громадян до процесу прийняття рішень.

3. Краудсорсинг. Цей механізм передбачає залучення громадськості до вирішення проблем та розробки проектів. Краудсорсинг може використовуватися

для вирішення різноманітних завдань, таких як розробка нових продуктів, послуг чи політик.

4. Краудфандинг. Цей механізм дозволяє громадянам надавати фінансову підтримку громадським проектам. Краудфандинг сприяє розвитку громадянського суспільства та реалізації важливих соціальних проектів [26].

Інноваційні механізми участі громадян у публічному управлінні мають потенціал для трансформації державної політики та боротьби з корупцією.

У сфері державної політики інноваційні механізми можуть сприяти: покращенню якості та ефективності державних послуг, громадській участі у розробці та реалізації державних програм, а також допомогти враховувати потреби громадян та забезпечити більш ефективне використання бюджетних коштів, розвитку нових ініціатив, покращенню прозорості та підзвітності влади, що є важливим фактором боротьби з корупцією. Впровадження інноваційних механізмів участі громадян у публічному управлінні є складним завданням, яке потребує значних зусиль з боку влади та громадянського суспільства. Однак цей процес є важливим для розвитку демократії та покращення якості життя громадян [46].

За останні роки Україна досягла певного прогресу у впровадженні інноваційних механізмів участі громадян у державному управлінні.

Таким чином, українські інструменти прозорості держави є ключовим фактором відновлення довіри громадян до української влади та політичних інституцій після перемоги. Забезпечити громадянам доступ до загальнодоступної інформації про діяльність державних установ, розподіл бюджетних коштів та процеси прийняття рішень, забезпечивши тим самим належне врахування їхніх інтересів. Прозорість управління стає запорукою того, що влада діє в інтересах суспільства, а не лише для певних груп інтересів чи окремих осіб. Прозорість, зокрема, мала вирішальне значення для економічного розвитку післявоєнних країн. Інвестори шукають стабільності та надійності в країнах, де вони планують вести бізнес. Прозорість бізнес-процесів, особливо у сфері закупівель та оподаткування, створює сприятливе середовище для інвестицій та розвитку підприємництва. Чим прозоріша система управління, тим більше можливостей розвитку та довіри інвесторів.

Загалом, прозорість управління та суспільства визначає шлях до успішної

реконструкції України. Вона є основою для створення справедливого, ефективного та демократичного суспільства і може слугувати моделлю для інших країн, які проходять через подібні випробування. Прозорість відкриває двері для інновацій, розвитку та довіри, які є основними елементами успішної нації.

3.2. Розробка стратегій підвищення відкритості культури управління як способу забезпечення відкритості та прозорості органів публічної влади

Реалізація принципу прозорості та відкритості в національних структурах є складним і постійно мінливим процесом, на який впливають різноманітні фактори та умови. Огляд літератури та аналіз практичного досвіду в різних країнах показують різноманітність підходів і рівнів досягнень у цій галузі.

На перший погляд, деякі країни досягли значних успіхів у плані прозорості та відкритості своїх урядових структур. Наприклад, такі країни, як Швеція, Данія та Норвегія, часто називають прикладом високого рівня прозорості та відкритості, де громадськість має легкий доступ до інформації про діяльність урядів та силових структур. Вони активно використовують інструменти електронного урядування та відкритих даних для забезпечення громадського контролю та участі в прийнятті рішень. У той же час інші країни стикаються зі значними проблемами щодо впровадження прозорості та відкритості. Наприклад, багато розвинених країн стикаються з такими проблемами, як корупція, недостатній доступ громадськості до інформації та недостатня прозорість у процесах прийняття рішень. Найменш розвинені країни також часто стикаються з труднощами у створенні та підтримці ефективних механізмів прозорості та відкритості через обмежені технології та ресурси.

Слід зазначити, що останнім часом посилення суспільного інтересу та активності громадських організацій та активістів допомогло чинити тиск на уряди та владні структури з метою забезпечення більшої прозорості та відкритості. Аналіз практичного досвіду показує, що є як позитивні приклади успішної реалізації принципу прозорості та відкритості, так і серйозні виклики, які потребують уваги та вирішення. Досягнення більш високого рівня прозорості та

відкритості вимагає розробки та впровадження ефективної політики та залучення громадськості до процесів управління та прийняття рішень.

Для забезпечення прозорості та відкритості державного управління використовуються різні стратегії та інструменти, спрямовані на забезпечення доступу громадськості до інформації та підвищення відкритості адміністративних процесів.

Основним інструментом є розробка та впровадження законодавства, що регулює доступ до публічної інформації. Закони про доступ до інформації дають громадськості право отримувати інформацію від державних установ та установ, що може сприяти підвищенню прозорості врядування. По-друге, електронні системи державного управління та публічного обліку інформації є ефективними інструментами забезпечення доступу громадян до документів, рішень та інших матеріалів державних органів. Ці системи дають можливість швидко та легко отримати інформацію без особистого відвідування офісу. По-третє, розробка та підтримка відкритих даних є важливою сферою для впровадження прозорості. Оприлюднення даних у відкритому форматі дає можливість громадськості аналізувати та використовувати цю інформацію для моніторингу діяльності державних органів та прийняття зважених рішень. По-четверте, громадські консультації та участь громадських організацій у процесі управління є важливими механізмами участі громадськості у формуванні політики та прийнятті рішень. Разом усі ці стратегії та інструменти допомагають створити більш прозоре та відкрите середовище в державному управлінні, тим самим сприяючи більшій довірі громадян до владних структур та більш ефективному державному управлінню.

Відкрита культура – це набір цінностей, норм і практик, які сприяють більшій прозорості, доступності інформації та участі громадськості в процесах прийняття рішень органами державної влади. Це невід’ємна частина ефективного управління та демократичного суспільства.

З метою подальшого вдосконалення механізму прозорості та відкритості діяльності державного органу рекомендується:

- розвивати сучасні інформаційні технології для сприяння електронній взаємодії громадян, організацій, державних установ та органів місцевого

самоврядування;

- застосування нових технологій в органах місцевого самоврядування для забезпечення підвищення якості державного управління та адміністрування;
- удосконалити механізми електронної демократії;
- забезпечити можливість використання інформаційно-комунікаційних технологій при проведенні опитувань та переписів населення;
- створення систем управління та контролю на основі інформаційно-комунікаційних технологій у всіх сферах суспільного життя;
- сприяти розвитку послуг інформаційних технологій у сферах освіти, науки та культури;
- проводити регулярні соціологічні дослідження щодо задоволеності громадян відкритістю влади;
- систематично інформувати громадськість про діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування [74].

Крім того, в межах реалізації інформаційної політики державних органів влади необхідно налагодити відкритий діалог із громадськістю. ЗМІ відіграють важливу роль у розвитку сучасного громадянського суспільства та формуванні громадської думки. Вони беруть активну участь у вирішенні іміджевих проблем влади. Телебачення, радіо, друковані ЗМІ (газети, журнали, інформаційні бюлетені тощо), офіційні сайти органів влади, офіційні сторінки органів влади та адміністратори соціальних мереж є основними засобами масової інформації та забезпечують ефективний діалог влади та громада. Для формування позитивного іміджу органів державної влади необхідно, щоб жителі громади були поінформовані про діяльність та рішення органів місцевого самоврядування, події в усіх сферах суспільного життя, реалізацію соціальних проектів та досягнуті результати.

Розробка стратегій підвищення культури відкритості є важливим кроком у забезпеченні прозорості та відкритості діяльності органів державної влади.

Ось кілька основних етапів у цьому процесі:

1. Освіта та навчання. Підвищення обізнаності чиновників щодо значення відкритості та прозорості є важливим кроком. Для цього необхідно розробити *навчальні програми, тренінги та семінари*, які сприятимуть формуванню культури

відкритості. Навчання повинно охоплювати теми, як імплементація відкритих стандартів та публікація інформації. Важливими є також інформаційні кампанії для підвищення усвідомлення серед працівників влади та використання реальних кейсів для кращого розуміння принципів відкритості. *Розвиток комунікативних навичок* також є критичним для ефективної взаємодії з громадськістю та іншими зацікавленими сторонами.

2. Публікація відкритої інформації. Розробка механізмів для публікації інформації про діяльність органів влади повинна забезпечити доступ до даних у зрозумілому форматі. Це включає створення систем для публікації бюджетів, рішень, звітів та інших важливих даних. Механізми повинні гарантувати, що ця інформація буде детальною, доступною та легко зрозумілою для всіх зацікавлених сторін, і ось як це може бути реалізовано:

Інформація про бюджет: публікація даних щодо бюджетних витрат і доходів, їх призначення та розподілу. Це може включати зведені таблиці, графіки та інфографіку, що узагальнює бюджетні видатки в різних сферах.

Законодавчі акти та рішення: публікація текстів законів, постанов, рішень та регуляторних актів, а також їх пояснень. Це може бути реалізовано через онлайн-бази даних, які забезпечують зручний доступ до правових документів.

Звіти та статистичні дані: публікація щоквартальних і щорічних звітів, а також статистичної інформації про діяльність органів влади. Це можуть бути документи у форматі PDF або інших форматах, що містять інформацію про досягнення, витрати, реалізовані проєкти тощо.

Для покращення інформаційного висвітлення роботи органів державної влади рекомендуємо:

- розробити та підтримувати портал, на якому мешканці міста зможуть знаходити актуальну інформацію про роботу міської ради, її виконавчих органів, представників, прийняті та реалізовані рішення та програми;

- систематизувати та поширювати інформацію про заходи, в яких беруть участь президенти, заступники, секретарі, представники влади, органів управління та керівники підприємств і установ;

- надавати звіти та протоколи засідань, виконавчих комітетів та інших органів, щоб громадяни могли вивчати рішення та процеси прийняття рішень;

- зберігати протягом кількох років інформацію про всі анонсовані або проведені органами місцевого самоврядування заходи та заходи, робочі домовленості та зустрічі;

- проводити публічні засідання ради та виконавчих органів та проводити відкриті дискусії з важливих питань для надання громадянам можливості висловити свої погляди та думки;

- завчасно публікувати порядок денний та розклад постійної депутатської комісії, місце проведення засідань, а також забезпечити оприлюднення всіх вхідних та вихідних документів, що надходять до постійної депутатської комісії;

- проводити інформаційні кампанії та консультиватися з мешканцями з питань місцевого самоврядування, їх прав та можливостей впливати на рішення;

- оприлюднювати інформацію про авторів проектів для прийняття рішень, коментарів та висновків;

- створити можливості для активної участі громадян у процесах прийняття рішень через громадські консультації, громадські ініціативи та інші механізми;

- посилити взаємодію зі ЗМІ та громадськістю;

- забезпечувати відкритість і доступність інформації від ЗМІ та представників громадськості, сприяти активному інформаційному обміну та взаємодії;

- додати свою контактну інформацію до списку представників місцевої ради – номер телефону, номер мобільного телефону, адресу соціальної мережі, електронну адресу та таку саму контактну інформацію свого помічника;

- забезпечити, щоб інформація була доступною для всіх груп, беручи до уваги різні потреби та можливості всіх груп щодо доступу до інформації, використовуючи різні канали зв'язку та формати для досягнення максимальної доступності.

Систематизація інформації про всі події, що відбуваються на базі всіх міністерств, відомств, органів виконавчої влади, шкіл, закладів культури, соціальних сфер, охорони здоров'я, комунальних підприємств, різноманітних установ тощо, не тільки сприяє боротьбі з корупцією, а й стає інструментом ефективного управління та діяльності представників влади в самому місті.

Звертаємо увагу, що більшість представників, посадових осіб, членів виконавчого комітету та керівників органів виконавчої влади наразі не володіють детальною інформацією про всі події та заходи, які відбулися або в яких брали участь представники влади.

Сайти органів місцевого самоврядування часто не мають механізмів легкого пошуку відповідних документів.

Таким чином, зобов'язання щодо розкриття формально виконуються, але кінцеві користувачі навряд чи знайдуть їх. Рекомендуємо розробити зручний метод сортування, щоб спростити пошук інформації на офіційних веб-сторінках. На відміну від теми інформування представників місцевої громади про події та заходи в місті та отримання інформації, тема участі у процесах місцевого самоврядування для міських рад у великих містах є значно складнішою. Наразі можна сказати, що влада вже вважає своїм обов'язком інформувати жителів про вжиті заходи та деякі майбутні події, але водночас не бажає повноцінної участі громадян у вирішенні всіх суспільних проблем.

Отже, прозорість вважається процесом і суспільною користю місцевих органів влади, які активно публікують повну та актуальну інформацію про своїх людей і структури, повноваження та функції, фінанси, поточну діяльність і проекти, ініціативи та політичні рішення, а також послуги, які вони надають. Забезпечити, а відкритий уряд як процес, за допомогою якого уряд максимізує доступність інформації та заохочує активну участь громадян у прямому спілкуванні та регулярному діалозі щодо розвитку місцевої політики. Підзвітність влади передбачає систематичне інформування громадськості про результати та ефективність діяльності муніципальних органів, використання державних ресурсів і бюджетних коштів.

ВИСНОВКИ

Дослідивши тему магістерської роботи «Механізми забезпечення відкритості та прозорості органів публічної влади» можемо зробити низку висновків та узагальнень.

Модель управління, заснована на принципі відкритості та прозорості органів державної влади, заснована на принципах і механізмах участі громадян у формуванні та контролі управлінських рішень, сприяння взаємодії громадян і державних інституцій, прозорість і зрозумілість роботи влади.

1. Через відкритість і прозорість в органах державної влади ми пропонуємо розвиток форм участі громадян в управлінні, прозорості та підзвітності в діяльності органів державної влади, розуміння системи принципів, механізмів та інструментів організації державного управління, а також як широке використання сучасних інформаційних технологій і нових засобів комунікації для забезпечення взаємодії органів державної влади та громадян.

2. В науковій літературі розрізняють три основні рівні відкритості та прозорості органів публічної влади: доступ до соціально-політичної інформації; доступ не лише до інформації, а й до процесу прийняття управлінських рішень, їх причин та прогнозованих результатів; відкритість процесу прийняття рішень для залучення представників громадянського суспільства (неурядових та невідних груп).

3. Однією з умов відкритості та прозорості діяльності органів влади є вільний доступ громадян до публічної інформації. Відкриті дані — це інформація, накопичена державними органами та органами місцевого самоврядування, яка є загальнодоступною в Інтернеті у вигляді масивів даних і доступна для вільного отримання, використання та поширення.

4. Згідно з Законом України «Про доступ до публічної інформації», у всіх органах виконавчої влади функціонують спеціальні підрозділи, що входять до складу відділів, управлінь чи департаментів. Їх основним завданням є забезпечення доступу до публічної інформації, яку оприлюднюють відповідальні особи на офіційних веб-сайтах та в соціальних мережах.

5. Термін «транспарентність» є більш широким поняттям, яке об'єднує як прозорість, так і відкритість. Використання цього терміну може відображати загальний стан системи, яка дозволяє громадянам отримати доступ до інформації та брати участь у прийнятті рішень.

6. Досвід розвинутих демократичних країн показує, що процес формування принципу відкритості та прозорості в діяльності органів державного управління є довгостроковим і безпосередньо пов'язаний з національним соціально-економічним розвитком, заснованим на соціал-демократичних устремліннях. У свою чергу, демократична трансформація суспільства та відповідні зміни у менталітеті громадян значною мірою залежать від діяльності інститутів державної влади, яка визначається відповідними правовими нормами.

7. Проаналізувавши у другому розділі роботи ефективність механізмів забезпечення відкритості і прозорості у діяльності Волинської обласної ради, виявлено позитивний досвід роботи представницького органу краю. Водночас пропонується низка рекомендацій щодо посилення діяльності ради у цьому напрямі:

- розробка онлайн-платформи для подання звернень громадян та отримання відповідей;
- залучення громадських організацій до розробки та реалізації проєктів;
- забезпечення прозорості та підзвітності депутатів;
- ознайомлення з міжнародним досвідом;
- запровадити та оприлюднити через місцеві ЗМІ, органи виконавчої влади та місцевого самоврядування єдиний алгоритм дій громадян у випадках виявлення ними порушень у роботі Волинської обласної ради;
- провести навчання з посадовим складом Волинської обласної ради на тему «Формування позитивного іміджу державного органу завдяки забезпеченню більшої відкритості та прозорості її діяльності, зокрема шляхом покращення ефективності роботи зі зверненнями громадян та інформаційної відкритості»;
- внести зміни до посадових інструкцій працівників Волинської обласної ради, додавши до них пункти: «несе персональну відповідальність за ефективність розгляду звернень громадян, за дотримання термінів їх опрацювання, за відсутність формального підходу до їх розгляду»; «оперативно надає інформаційні

матеріали/інформацію для висвітлення результатів діяльності Волинської обласної ради».

Для подальшого забезпечення якісного доступу до інформації рекомендуємо: розвивати та вдосконалювати електронні демократичні механізми, забезпечувати можливість використання інформаційно-комунікаційних технологій при проведенні опитувань та переписів населення, створювати системи управління та моніторингу на основі інформаційно-комунікаційних технологій у всіх сферах громадського життя, сприяти розвитку індустрій інформаційних технологій у сфері освіти, науки та культури, тобто наповнювати інформацію на офіційних сайтах органів державної влади, вести онлайн-форуми, інтернет-блоги тощо. Рекомендується також проводити регулярні дослідження задоволеності громадян ступенем відкритості влади, соціологічні дослідження.

Участь громадян у публічному управлінні вбачається як перспективний напрям забезпечення відкритості та прозорості органів влади та управління шляхом підвищення якості набору на державну службу та підвищення якості та доступності державної служби включно муніципальні послуги.

Також у нашій роботі було розроблено стратегію підвищення культури відкритості, яка є ключовим етапом для забезпечення прозорості та відкритості діяльності органів публічної влади, що передбачає комплексний підхід до розвитку культури відкритості, який охоплює як зовнішні, так і внутрішні аспекти діяльності органів публічної влади. Такий підхід може сприяти покращенню взаємодії з громадськістю, ефективній роботі органів публічної влади та підвищенню рівня довіри.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Афонін Е. А., Сушій О. В. Транспарентність влади в контексті європейської інтеграції України. Конспект лекції до короткотермінового семінару в системі підвищення кваліфікації кадрів. НАДУ при Президентові України. Київ. 2010. 48 с.
2. Баштанник О. В. Функціонування інституту громадських рад у форматі дослідницької стратегії нового інституціоналізму політичної науки. *Регіональні студії*. 2022. № 28. С. 40–45.
3. Бониссар Д. «Privacy International». Вільна інформація у світі. 2006. URL: <http://www.privacyinternational.org/foi/survey> (дата звернення 09.10.2024 р.).
4. Бортніков В. І., Козюпа О. А. Інституційна структура Волинської обласної ради. *Вісник Львівського університету: філософсько-політологічні студії*. 2022. Вип. 44. С. 155–162.
5. Буханевич А. І. Забезпечення принципів відкритості та законності при налагодженні діалогу між владою та громадськістю. *Державне управління: вдосконалення та розвиток*. 2010. № 3. С. 77–82.
6. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун». 2005. 1728 с.
7. Воронов М. М. Принципи гласності, відкритості та прозорості на муніципальному рівні: теоретичний аспект та впровадження в законодавстві України. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Право*. 2015. № 19, С. 46–50.
8. Влащенко С. С. Перспективи удосконалення реалізації місцевими органами влади права особи на доступ до публічної інформації. *Наше право*. 2017. № 1. С. 92–98.
9. Гравцов М. О. Доступ до публічної інформації як релевантний фактор забезпечення конституційних прав громадян на інформацію в Україні. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Державне управління*. 2018. № 4. С. 75–85 .
10. Грибко О. В. Громадський контроль як базовий інструмент забезпечення прозорості та відкритості системи публічного управління. *Державне*

будівництво. 2017. № 2. С. 13–15.

11. Грищенко І. М. Феномен лідерства в системі міського самоврядування: теорія, методологія, практика. Київ: НАДУ, 2016. 320 с.

12. Гудима Н. В. Принципи відкритості і прозорості в діяльності органів державного управління України / автореф. дис. ... к. н. з держ. упр. Київ. 2008. 18 с.

13. Гурковський. В. І. Шлях адаптації світового досвіду розвитку транспарентності публічного адміністрування до українських реалій. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 15. С. 91–94 .

14. День депутата: про надання послуг і наповнення бюджету. *Офіційний сайт Волинської обласної ради*. 15.06.2022. URL: <http://surl.li/sqzrbh> (дата звернення: 22.11.2024).

15. Депутати затвердили положення про наглядові ради комунальних підприємств. *Офіційний сайт Волинської обласної ради*. 11.04.2023. URL: <http://surl.li/nxbsul> (дата звернення: 12.11.2024).

16. Депутати схвалили звіт голови про діяльність Волинь ради. *Офіційний сайт Волинської обласної ради*. 01.04.2022. URL: <http://surl.li/nbdqmt> (дата звернення: 15.11.2024).

17. Депутати обрали кандидатів до складу поліцейських комісій. *Офіційний сайт Волинської обласної ради*. 06.10.2022. URL: <http://surl.li/anorxy> (дата звернення: 12.11.2024).

18. Державне управління: європейські стандарти, досвід та адміністративне право / Авер'янов В. Б., Дерезь В. А., Школик А. М. та ін. Київ: Юстиніан. 78 с.

19. Дмитренко Є. С. Особливості застосування суб'єктами господарювання інформації про використання публічних коштів. *Економіка та право*. 2019. № 1. С. 32–37 .

20. Дніпренко Н. К. Досвід інших країн. *Комунікація: демократичні стандарти в роботі органів державної влади*; за заг. ред. канд. наук з держ. упр. Н. К. Дніпренко. Київ: ТОВ «Вістка», 2008. С. 17–136.

21. Дронов В. Ю. Прозорість та відкриття як вихідні засади реалізації освітньої функції сучасної держави: теорія та законодавство регулювання. *Вісник*

Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія». 2017. Вип 2. С. 32–44.

22. Енциклопедія державного управління: у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; наук.-ред. колегія: Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. Київ: НАДУ, 2011. Т. 1. Теорія державного управління / наук.-ред. колегія: В. М. Князев (співголова), І. В. Розпутенко (співголова) та ін. 2011. 748 с.

23. Е-урядування – ключ до реформ в Україні. *Державне агентство з питань електронного урядування України*. 30.01.2019. URL: <http://surl.li/ugrjqr> (дата звернення: 15.10.2024).

24. Єсімов С. С., Бондаренко В. А. Транспарентність як принцип діяльності органів публічного управління в умовах використання інформаційних технологій. *Соціально-правові студії*. 2018. Вип. 1. С. 42–49.

25. Завада Р. С. Інформаційна відкритість органів державної влади як базовий принцип електронного урядування: адміністративно-правовий аспект. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2022. № 34. С. 312–316. URL: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7801100> (дата звернення: 15.10.2024).

26. Зіненко В. В., Фуга А. П., Ісхакова О. М. Проблеми впровадження краудфандингу в Україні. *Молодий вчений*. 2017. № 11 (51). URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/11/280.pdf> (дата звернення 11.10.2024).

27. Зінченко І. Історія виникнення звернень громадян та їх вплив на діяльність органів державної влади. *Офіційний сайт Міністерства юстиції*. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_24799 (дата звернення: 15.11.2024).

28. Карпюк А. Організація роботи із зверненнями громадян в умовах воєнного часу. *Актуальні проблеми сучасної освіти та науки в контексті євроінтеграційного поступу*: матеріали доп. учасн. ІХ Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 25 трав. 2023 р.) / упоряд.: О. А. Бундак, Л. В. Бензель. Луцьк: ЛПРОЛ, 2023. С. 159–164.

29. Козюпа О. Реалізація принципу відкритості в діяльності Волинської обласної ради у 2020–2021 рр. Аналітичний матеріал до звіту голови обласної ради. *Всеукраїнські політологічні читання імені професора Богдана Яроша*: зб. наук. та навч.-метод. пр. / за заг. ред. В. І. Бортнікова, Я. Б. Яроша. Луцьк: Вежа-Друк, 2023. Вип. 12. С. 54–58.

30. Козюпа О. Структурні характеристики процесів комунікації політичної влади та громадськості в умовах відкритості. *Регіональні студії*. 2023. Вип. 35. С. 76–81.
31. Колянко О. В. Взаємодія органів державного управління і місцевого самоврядування з громадськістю. *Вісник ЛТЕУ. Економічні науки*. 2021. Вип. 65. С. 116–122 .
32. Комунікація: демократичні стандарти в роботі органів державної влади / за заг. ред. Н. К. Дніпренко. Київ: ТОВ «Вістка», 2008. 164 с.
33. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська конвенція). *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 15.11.2024).
34. Конституція України. Редакція від 01.01.2020. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 18.04.2023).
35. Кохан А. І. Державна комунікативна політика – механізм ефективної діяльності інституту публічної влади в Україні. *Вісник НАДУ*. 2011. № 1. С. 2–8.
36. Крос К., Гакет Р. Політична комунікація і висвітлення новин у демократичних суспільствах: перспективи конкуренції / пер. з англ. Р. Ткачук. Київ: Основи, 2000. 142 с.
37. Куспляк І. Прозорість та відкритий влади: від концепції «прозорого міста» до порталу відкритих даних. *Теоретичні та прикладні питання державотворення*. 2015. № 16. С. 159–171.
38. Лахижа М., Черчатий О. Реалізація програми «Приязна адміністрація» та проведення конкурсів з метою вдосконалення діяльності органів влади: польський досвід. *Вісник державної служби України*. 2007. № 3. С. 42–47.
39. Мельниченко В. І. Прозорість і відкритість публічного управління як об'єкт законодавчого регулювання. *Державне управління: теорія і практика*. 2007. № 1. URL: <http://surl.li/vnzdqa> (дата звернення: 29.10.2024).
40. Мельниченко В. І. Прозорість і відкритість державного управління як чинники його стабілізації. *Вісник Національної академії державного управління при Президенті України*. 2003. № 4. С. 48–55.

41. Методичні рекомендації щодо практичного впровадження Закону України «Про доступ до публічної інформації» / О. Хмара, В. Андрусів, М. Лациба, О. Ващук та ін. Київ: УНЦПД, 2011. 144 с.

42. Мицак Б., Іваха В. Реалізація принципів відкритості і прозорості органів державного управління в Україні. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2010. № 5. С. 280–283.

43. Мінаєва І. М. Відкриття і прозорість діяльності органів публічної влади. *Теорія і практика державного управління*. 2018 № 4. С. 320–326.

44. Налівайко Л., Романов М. Поняття, ознаки та значення транспарентності в контексті євроінтеграції. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2016. № 4/1. С. 158–163. URL: http://vjhr.sk/archive/2016_4/part_1/pdf (дата звернення: 15.09.2024).

45. Нестерович В. Ф. Принципи відкритості та прозорості в діяльності органів державної влади як передумова утвердження демократичної участі. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2016. № 2. С. 67–77.

46. Нестерович В. Ф. Роль громадськості у формуванні та реалізації державної антикорупційної політики в Україні. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2016. Вип. 3. С. 5–13. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlduvs_2016_3_3 (дата звернення: 15.09.2024).

47. Ніронка Ю. Н. Сутність громадського контролю за діяльністю органів публічної влади. *Актуальні проблеми правознавства*. 2019. № 2. С. 67–77.

48. Пашковська М. Поняття транспарентності в сучасній науці «Державне управління». *Ефективність державного управління*. 2013. Вип. 34. С. 135–143.

49. Порядок оприлюднення Волинською обласною радою наборів даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних: Розпорядження Волинської обласної ради від 22.07.2019 № 215. URL: <http://surl.li/kcjfgi> (дата звернення: 21.07.2023).

50. Почепцов Г. Х., Чукут С. А. Інформаційна політика: навч. посіб. 2-е вид. Київ: Знання, 2008. 663 с.

51. Про внесення змін до рішення Волинської обласної ради від 10 грудня 2020 р. № 2/5 «Про затвердження Регламенту Волинської обласної ради восьмого скликання»: рішення від 11 лютого 2021р. № 4/13. URL:

<http://nra.voladm.gov.ua/index.php?content=all> (дата звернення: 17.02.2024).

52. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII. Редакція від 31.03.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text> (дата звернення: 01.04.2024).

53. Про доступ до публічної інформації: Закон України № 2939-V від 13.01.2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 27.11.2024 р.).

54. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України № 1706-VII від 20.10.2014 р. Редакція від 03.08.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text> (дата звернення: 15.10.2024).

55. Про затвердження «Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних»: Закон України від 21 жовтня 2015 р. № 835. URL: <http://surl.li/gykjor> (дата звернення: 17.02.2024).

56. Про затвердження Регламенту Волинської обласної ради восьмого скликання: рішення від 10 грудня 2020 р. № 2/5. URL: <https://www.google.com/search?client=firefox-b-> (дата звернення: 17.02.2024).

57. Про звернення громадян: Закон України від 2 жовтня 1996 р. № 393/96-ВР. Редакція від 01.01.2022. URL: <http://surl.li/rftnqe> (дата звернення: 10.11.2024).

58. Про звіт голови Волинської обласної ради за 2022 р.: рішення Волинської обласної ради № 20/2 від 16.03.2023 р. URL: <http://surl.li/plbukk> (дата звернення: 02.06.2024).

59. Про інформацію: Закон України № 2657-X від 02.10.1992 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 25. 10.2024 р.).

60. Про медіа: Закон України від 13 грудня 2022 року № 2849-IX. Редакція від 11.02.2024. URL: <http://surl.li/moeovg> (дата звернення: 05.03.2024).

61. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР. Редакція від 31.03.2023. URL: <http://surl.li/bhnhcx> (дата звернення: 07.04.2023).

62. Про підготовку інформаційних матеріалів до звіту голови обласної ради. *Офіційний сайт Волинської обласної ради*. 29.12.2022. URL: <http://surl.li/fcajlm> (дата звернення: 30.10.2024).

63. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня

2015 року № 389-VIII. Редакція від 19.10.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення 10.11.2024).

64. Про публічні закупівлі: Закон України від 25 груд. 2015 р. № 922-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 9. Ст. 89.

65. Тимошенко Н. В. Співвідношення принципів відкритості та прозорості в діяльності органів місцевого самоврядування: сямські ближні чи узгоджена пара? 2015. № 4. С. 125–131. UPL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2015_44%281%29__17.

66. Тимофієв С. П. Роль прозорості і відкритості органів влади у розбудові громадянського суспільства. *Державне управління та регіональний розвиток*. 2019. № 3. С. 142–161.

67. Ткач І. В. Принципи прозорості та відкритості як невід’ємна складова публічного управління: теоретичний аспект. *Інтернаука: міжнар. наук. журнал*. 2016. № 12 (1). С. 25–32.

68. Transparency International Україна. *Ti-ukraine.org*. UPL: <https://ti-ukraine.org>.

69. Фостолович В. А. Цифровізація в сучасній системі управління. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2019. № 7. С. 154–168 .

70. Шаульська Г. М. Реформування сучасної системи місцевого самоврядування в Україні. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. Вип. 1. 2019. С. 154–162 .

71. Шевчук Б. Європейські принципи належного врядування та реформа системи органів виконавчої влади в Україні. *Демократичне врядування*. 2012. Вип. 9. URL: http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnik9/fail/Shevchuk_B.pdf.

72. Шотурма Н. В. Забезпечення доступу до публічної інформації в міських органах виконавчої влади. *Гілея*. 2015. № 94. С. 418–422.

73. Шпортько О. Поле публічної політики. *Політичний менеджмент*. 2010. № 5. С. 90–96.

74. Шрамко С. С. Роль громадської свідомості у запобіганні корупції. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. Вип. 28. Т. 3. 2014. С. 48–51.